

ВАЗОРАТИ МАОРИФ ВА ИЛМИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ДОНИШГОҲИ ДАВЛАТИИ КЎЛОБ БА НОМИ АБЎАБДУЛЛОҲИ
РЎДАКӢ

Бо ҳуқуқи дастнавис

УДК: 03+9302(точ)

ББК: 63+7329(точ)

Р: 45

РАҲИМОВА САРВИНОЗ НАЗРУЛЛОЕВНА

**ОМОДАСОЗИИ ОМУЗГОРОНИ ОЯНДАИ ФАНИИ ТАЪРИХ БА
ИСТИФОДА АЗ ТЕХНОЛОГИЯҲОИ ИТТИЛООТИЮ
КОММУНИКАТСИОНӢ**

АВТОРЕФЕРАТИ

диссертатсия барои дарёфти дараҷаи илмии номзади
илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.08 - Назария ва
методикаи таҳсилоти касбӣ (13.00.08.04- назария ва методикаи
фанҳои гуманитарӣ)

КЎЛОБ-2024

Диссертатсия дар кафедраи методикаи таълими информатикаи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ омода гардидааст

Роҳбари илмӣ: **Мирзоев Абдулазиз Рачабович** - доктори илмҳои педагогӣ, профессор, мудири кафедраи барномасозӣ ва низоми зеҳнии Донишгоҳи байналмилалии сайёҳӣ ва соҳибкории Тоҷикистон.

Муқарризи расмӣ: **Сатторов Абдурасул Эшбоевич** - доктори илмҳои педагогӣ, профессори кафедраи алгебра ва геометрияи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав
Азимова Назира Самадовна - номзоди илмҳои педагогӣ, дотсенти кафедраи фанҳои риёзӣ ва табиатшиносии Муассисаи давлатии таълимии «Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон»

Муассисаи пешбар: МДТ «Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ»

Ҳимояи диссертатсия «_____» соли 2024 соати _____ дар ҷаласаи Шурои диссертатсионии 6D.KOA-046 назди МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров» (суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон, вилояти Суғд, ш. Хучанд, гуз.Мавлонбеков 1) баргузор мегардад.

Бо диссертатсия ва автореферати он дар китобхонаи марказии илмии МДТ «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи академик Б.Ғафуров» ва тавассути сомонаи www.hgu.tj шинос шудан мумкин аст.

Автореферат « _____ » соли 202__ фиристода шуд.

Котиби илмии Шурои диссертатсионӣ,
доктори илмҳои педагогӣ, дотсент

Абдуллоева М.А.

МУҚАДДИМА

Мубрамии мавзӯи таҳқиқот. Технологияҳои иттилоотӣ-коммуникатсионӣ (ТИК) дар маориф ва таҳсилот дорои зарфияти калони хизматрасонӣ ва кӯмак ба ашхоси марбут ба раванд ва маҳсулоти таҳсилот дар бисёр ҷиҳатҳо мебошад. Масалан, он метавонад низоми мавҷудаи таълимиро тибқи ҷомеа, иттилооти фаровонӣ, расонидани хизматрасониҳои воситаҳои маҷмӯӣ ва усулҳои ихтиёрдории он роҳбарӣ кунад. Истифодаи ТИК метавонад ба гузариши парадигма дар назари анъанавӣ ва усулҳои таълимӣ - ҷараёни таълим мусоидат кунад.

Ҳамин тариқ, водор кардани донишҷӯён барои фаъолона иштирок кардан дар омӯзиш - раванди таълим дар гузариш аз таълими омӯзгор ба донишҷӯён нигаронида шудааст. Донишҷӯён дар дастрасӣ ва татбиқи дониш ва малака мустақил мешаванд, бо ин ба омӯзгорон муҳити интерактивӣ ва ҷолибтаре барои омӯзгорон ва ҳам донишҷӯён фароҳам меорад. Нақши омӯзгоронро аз фиристодани оддии дониш дар бораи нақши омӯзиш тағйир медиҳад. Ба донишҷӯён имкон медиҳад, ки барои омӯзиши худ торафт масъуланд, зеро онҳо бо сабаби кӯшишҳои худ иттилоот ва донишҳои мувофиқро меҷӯянд, донишҳои худро бо дигарон таъзия ва мубодила мекунад. Ин онҳоро водор мекунад, ки зарфияти таълимии худро дарк кунанд. Онҳо ҳатто ҳадафҳои алоҳидаи худро барои рушди зарфияти онҳо муқаррар карда метавонанд.

Ҳамчунин ТИК барои ҳалли мушкилоти таълими муосир омӯзгорон омода мекунад. Ин ба муаллимон кӯмак мекунад, ки дурустии ӯҳдадорихои бисёрҷанба дар соҳаҳои гуногуни таълимиро дарку фаҳм намоянд. ТИК на танҳо барои муаллимон барои таълими худ ва таҳсил, балки барои истифодаи эҷодӣ барои суръат бахшидан ба афзоиши донишҷӯёни онҳо низ мусоидат карда метавонад.

Муассисаҳои таълимӣ, ки ба дастгоҳҳои компютерӣ дастрасӣ надоранд, ба монанди компютерҳо, ноутбукҳо, планшетҳо ё смартфонҳо, хусусан ТИК-ро метавонанд дар шакли барномаҳои радио ва телевизионӣ истифода баранд. Барои чунин донишҷӯён воситаҳои анъанавии ТИК, ба монанди тасвирҳо, амсилаҳо, графикҳо, рӯзномаҳо, экрессияҳо ё намоишгоҳҳои таълимӣ истифода мешаванд. Омӯзгорон метавонанд дарсҳои худро омода кунанд, саволнома нависанд, баҳодиҳӣ барои омода кардани санҷишҳои ташхисӣ ҷиҳати санҷидани кори донишҷӯён ташкил кунанд. Донишҷӯён метавонанд вазифаҳои худро бо истифода аз Work бо истифода аз тарроҳии эҷодӣ ва қолибҳо иҷро кунанд. Ин хусусан барои фаъолияти минбаъдаи омӯзгории донишҷӯён ҳамчун аҳамияти ҷамъоварӣ ва муаррифии маълумот

дар шакли - гистограмма, диаграммаҳои даврашакл ва ғайра муҳим аст.

Донишгоҳҳо ва таълими фосилавӣ тавассути ТИК-ро доранд, бозёфт барои кормандон, дониш барои таълим дар хона низ муҳайё мегардад. ТИК метавонад бо роҳҳои зерин барои муаллим муфид бошад: он дар рушди касбии омӯзгорон манфиатманд аст. Муаллим метавонад малакаҳои гуногуни забонро истифода кунад. Онҳо метавонанд барномаҳои мухталифи сертификатсияро, ки аз ҷониби муассисаҳои таълимии маъруф назорат карда мешаванд, иҷро кунанд.

Муаллим ҳамчунин метавонад дар мубоҳисаҳо ва конфронсҳо бо мутахассисони мавзӣ бо мақсади беҳтар намудани дониш ва малакаҳои ӯ бо истифодаи конфронси аудио ва видео ширкат варзад. ТИК ҳамчунин ба омӯзгорон дар робита ба усулҳои таълимии инноватсионӣ кӯмак мерасонад. Вай метавонад бо донишҷӯён оид ба лоихаҳо ва вазифаҳои гуногун кор кунад. Он ҳамчунин ба ӯ кӯмак мекунад, ки ба мундариҷаи таълимдихӣ, вазифаи хонагӣ ва ғайра кӯмак кунад, ки бидуни ҷудо аз кор ва семинарҳо, ки барои рушди касбии худ лъихати истифодаи ТИК заруранд, иштирок кунад. ТИК ҳамчунин ба муаллим кӯмак мерасонад, ки донишҷӯёни худро ба маводи таълимӣ дар Интернет, китобҳои электронӣ ва сомонаи иҷтимоӣ пешниҳод намояд.

Ҳамчунин ТИК ба ӯ кӯмак мекунад, ки барномаи таълимии фанҳо эҷод кунад. Вай метавонад барномаи таълимии кишварҳои гуногунро омӯзад, то парвариши онҳоро, мушкилот, ҳамчунин масъалаҳои сотсиологӣ ва психологии марбут ба донишҷӯёнро омӯзанд. Ҳамаи ин ба кӯмак мекунад, ки барномаи таълимиро таҳия намояд, ки ба ноил шудан ба ҳадафҳои мавзӯи омӯзиш оварда мерасонад. ТИК метавонад барои донишҷӯ бо роҳҳои зерин муфид бошад: донишҷӯ метавонад тавассути захираҳои онлайн таҳсил кунад; дорои захираҳои гуногун мавҷуданд, ки бо он барои донишҷӯён фаҳмидани мавзӯи муфид хоҳад буд; донишҷӯён метавонанд дар ҷойи худ таҳсил кунанд ва дар ҳар лаҳза; онҳо метавонанд бо муаллимон тавассути Интернет мулоқот кунанд ва аз ин масъала маълумоти зарурӣ мегиранд.

Ҳамин тавр, барномаҳои гуногун мавҷуданд, ки ба шарофати он раванди таълим соддатар мегардад. Ин барномаҳо ба муаллимон ва донишҷӯён бо ҳам муошират карданро фароҳам меоранд ва дар мавзӯи мушаххас дониш мегиранд. Омӯзгорон ҳамчунин масъалаҳои гуногуни таълимиро меомӯзонанд ва донишҷӯён азхудкунии раванди таълимиро истифода мебаранд.

Дар маълуми ҳамаи дар шароити имрӯза барои омӯзгорон ва донишҷӯёни таҳассус ва равияи таърих хеле муҳим ва мубрам мебошад.

Дарачаи таҳқиқи мавзуи илмӣ. Масъалаҳои инкишофи асосҳои моҳият ва сифатҳои шахсии инсон, ки барои ташаккули касбии он дар оянда дорои аҳамияти муҳим мебошанд, дар фалсафа, равоншиносӣ, педагогика хеле муҳим эътироф карда мешаванд. Ба ҷанбаҳои гуногуни ин масъала дар давраҳои гуногун классикони улуми педагогию психологӣ муроҷиат кардаанд: А.Дистервег, Я.А.Коменский, И.Г. Песталлотси ва дигарон.

Ташаккули шахсияти омӯзгор, кушодани ҷанбаҳои умуминазариявӣ, такмили шакл ва методҳои омодагии касбию педагогии омӯзгорони оянда дар қорҳои донишмандони зерин О.А. Абдуллина, С.И.Архангелский, М.Лутфуллозода, Н.Д. Никандров, В.А.Сластенин, Н.Ф. Тализина, Ф.Ф.Шарипов, О.А.Исломов ва дигарон таваҷҷуҳи калон дода шудааст. Дар онҳо мақсад, вазифа ва сохтори омодагии омӯзгорони оянда дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии равияи омӯзгорӣ асоснок карда шудааст.

Ба масъалаи иттилоотонидани таҳсилот муҳаққиқони зиёде аз қабилҳои М.Ю. Бухаркина, О.А.Козлов, А.Ю.Кравцова, Т.А.Лавина, И.В.Роберт ва дигарон муроҷиат кардаанд. Иттилоотонидани таҳсилотро онҳо ҳамчун раванди таъмин кардани соҳаи маориф бо методология ва амалияи таҳия ва истифодаи муносиби воситаҳои ТИК, ки ба татбиқи мақсадҳои психологию педагогии таълиму тарбия нигаронида шудааст, муайян кардаанд. Омӯзиши таъсири ТИК ба мазмун ва муҳтавои омодагии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар таҳқиқоти олимони зерин С.А. Бешенкова, А.В. Кузнетсова, М.П. Лапчика, А.Р.Мирзоев, Н.Н.Шоев, Ф.С. Комилиён, Б.Ф. Файзализода, А.Э. Сатторов ва дигарон инъикоси худро ёфтаанд.

Ба масъалаҳои ҷой ва нақши технологияҳои компютерӣ ва ташаккули салоҳиятҳои компютери таълимгирандагон донишмандони зерин аз қабилҳои А.М. Витт, А.Н. Завялов ва дигарон машғул шудаанд.

Ҷанбаҳои назариявӣ методии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар факултетҳои таърихи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ аз тарафи олимони зерин, З.И. Гузненко, М.Н. Дудина, Л.Н. Мазур, В.В.Шоган ва дигарон мавриди таҳқиқи баррасӣ қарор гирифтаанд.

Сарфи назар аз таваҷҷуҳи доимии олимони ба ҷанбаҳои гуногуни омодагии касбии мутахассисон, асос дорем, чунин ҳисоб кунем, ки дар назария ва амалияи таҳсилоти олии касбӣ масъалаҳои зиёде мавҷуд мебошанд, ки то ҳанӯз мавриди таҳқиқ ва омӯзиш қарор нагирифтаанд ва мо метавонем, омӯзиши масъалаи мазмуну муҳтавои назария ва методикаи таҳсилоти касбии таърихро дар контексти парадигмаҳои нави таълимию маърифатӣ номбар кунем. Омӯзиш ва таҳлили монографияи адабиёти психологию педагогӣ, нашрияҳои ҷанбаи назариявӣ ва методӣ дошта, мақолаҳои гуногун дар саҳифаҳои маҷаллаҳо нишон медиҳанд, ки масъалаҳои ТИК ба таълим

бахшида шуда, ҳамчун самти муҳимми сифати таҳсилот, асосан, нисбат ба таҳсилоти умумӣ ва камтар нисбат ба таҳсилоти олий мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Дар айни ҳол ҷанбаҳои концептуалию назариявии ин масъала таҳия карда шудааст, дар сурате ки асосҳои илмию методӣ ва таълимию методии истифодаи ТИК дар соҳаҳои мушаххас хеле кам ба назар мерасад.

Ҳамин тариқ, ба мо муяссар нашуд, ки ягон таҳқиқоти илмии марбут ба омодагии омӯзгорони факултети таърихи муассисаҳои таҳсилоти олии касбии педагогӣ дар заминаи истифодаи ТИК дар фаъолияти касбиро пайдо намоем ва ин далел нағзони мавзӯи таҳқиқоти диссертатсионии моро бо номи «Омодасозии омӯзгорони ояндаи фанни таърих бо истифода аз технологияҳои иттилоотии коммуникатсионӣ» ташкил медиҳад.

Сарфи назар аз он ки то андозае масъалаи омодагии назариявию амалии омӯзгорони фанни таърих дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ таҳия карда шудааст, дар ин таҳқиқот хусусиятҳои омодагии донишҷӯёни факултети таърих нисбат ба истифодаи ТИК бо дарназардошти тағйирёбии фаъолияти педагогӣ дар шароитҳои иттилоотонидани таҳсилот ба таври кофӣ инъикос худро наёфтааст.

Ҳамин тариқ, **ихтилофоти** зерин дар ин байн дида мешаванд:

- талаботи объективии соҳаи маориф ба омӯзгорони фанни таърих, ки ба истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ омодаанд ва сатҳи нисбатан пасти омодагии ин муташаккилӣ нисбат ба ин омодагӣ дар ҳатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии педагогӣ;

- дар рӯ ба рӯи муассисаҳои таҳсилоти олии касбии педагогӣ истодани вазифаҳои омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих нисбат ба истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ ва ба таври кофӣ набудани коркардҳои илмии шароитҳои педагогӣ ва ҳаллу фасли онҳо дар раванди таълим;

Бо таваҷҷуҳ ба ин **ихтилофот** проблемаи таҳқиқот ифода карда шудааст: шароитҳои педагогии омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих нисбат ба истифодаи ТИК дар фаъолияти педагогӣ чӣ гуна аст?

Робитаи таҳқиқот бо барномаҳо (лоихаҳо) ва ё мавзӯҳои илмӣ. Таҳқиқоти диссертатсионӣ дар доираи татбиқи нақшаи дурнамои корҳои илмию таҳқиқотии кафедраи методикаи таълими информатикаи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ барои солҳои 2020-2025 дар мавзӯи “Таҳсилоти муосир ва технологияҳои педагогии инноватсионии таълим” ва муқаррароти асосии Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 иҷро шудааст.

ТАВСИФИ УМУМИИ ДИССЕРТАТСИЯ

Мақсади таҳқиқоти диссертатсионӣ ошкор ва аз ҷиҳати назариявӣ асоснок кардан ва ба таври озмоишӣ санҷидани шароитҳои педагогии баланд бардоштани самаранокии омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ мебошад.

Вазифаҳои таҳқиқот:

-кушодани моҳият, мазмуну муҳтаво ва сохтори омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ;

-муайян ва асоснок кардани самтҳои асосии истифодаи ТИК дар фаъолияти касбии омӯзгорони фанни таърих;

-муайян ва аз ҷиҳати назариявӣ асоснок кардан ва ба таври озмоишӣ санҷидани шароитҳои педагогии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ;

-муайян кардани унсурҳо ва нишондиҳандаҳои омода будани омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК ва арзёбии сифатии сатҳи самаранокии он.

Объекти таҳқиқот: фаъолияти таълимӣ-тарбиявии макотиби олӣ оиди омодагии касбии омӯзгорони ояндаи фанни таърих.

Мавзӯи (предмети) таҳқиқот раванд ва шароитҳои омодагии касбии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар заминаи истифодаи технологияҳои иттилоотӣ касбӣ мебошад.

Фарзияи таҳқиқот. Баланд бардоштани самаранокии касбии омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ имконпазир аст, **агар:**

-моҳият, мазмуну муҳтаво ва сохтори омодагии омӯзгорони фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ кушода шавад;

-самтҳои асосии ТИК дар фаъолияти касбии омӯзгорони фанни таърих муайян ва асоснок карда шавад;

-ба амал баровардани ҳамгироии байнифаннии силсилаи фанҳои иттилоотӣ умумикасбӣ;

-таҳияи мазмуни блоку модулии омодагӣ, ки ҷанбаи истифодабариро иҷро мекунад, масъалаҳои умумии истифодаи ТИК дар соҳаи маориф, инчунин, масъалаҳои татбиқи имконоти ТИК дар соҳаи фанни таърих;

-истифодаи технологияи таълими контекстӣ дар раванди омодагии донишҷӯён дар соҳаи истифодаи ТИК.

Марҳала, макон ва давраи таҳқиқот. Ҷамъоварии маъод, омӯзиш ва таҳлили адабиёти вобаста ба мавзӯ ва объекти таҳқиқот, нашри мақолаҳои

илмӣ ва таҳияи диссертатсия дар тамоми давраҳои таҳқиқотӣ (солҳои 2017-2023) дар се марҳала иҷро гардидааст.

Марҳалаи аввал (солҳои 2017-2018) ба масъалаи таҳлили назариявии адабиёти фалсафӣ, психологию педагогӣ ва илмию методӣ доир ба масъалаи омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК чиҳати омодагии касбӣ равона карда шудааст. Дар марҳилаи тасдиқи озмоиш таҷрибаи кории муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ дар заминаи омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар соҳаи ТИК таҳлил ва ҷамъбасти карда шуд. Заминаҳои назариявии ҳаллу ҷасли масъала муайян карда шуда, фарзияи корӣ ифода гардида, методҳои таҳқиқот муайян карда шуданд.

Марҳалаи дуюм (солҳои 2019-2020) шароитҳои педагогии баланд бардоштани самаранокии омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих чиҳати истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ ошкор ва аз чиҳати назариявӣ асоснок карда шуда, дар ин асос санҷишҳои озмоишии педагогӣ гузаронида шуд.

Марҳалаи сеюм (солҳои 2021-2023) таҳқиқот баҳри ба низом даровардан, ҳулосагирию ҷамъбасти натиҷаҳои ба даст омада, ташаккули ҳулосаҳо, таҳияи матн дар шакли рисолаи номзадӣ бахшида шудааст.

Асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқот:

-назарияи умумии низом ва низомҳои педагогӣ ва технологияҳо (В.П.Беспалко, В.И. Загязинский, М.В. Кларин, И.Я Лернер, П.И.Пидкасистий, Г.К. Селевко ва дигарон);

-концепсияҳои муосири рушди таҳсилоти олии касбӣ (С.И.Архангелский, В.А. Бордовский, Г.А. Бордовский, Б.С. Гершунский, Н.Д. Никандров, В.А. Садовничий, Ю.Г. Татур ва дигарон);

-концепсияи муносибати босалоҳият, ки имкон медиҳад, салоҳиятнокии иттилоотиро ҳамчун яке аз сохторҳои калидӣ дар сохтори омодагии мутахассисон ҷудо кунем (Л.В. Бочарова, В.И. Байденко, А.С. Белкин, Ф.Э. Зеер, И.А. Зимняя, В.В. Краевский, А.Р. Мирзоев, Г.К. Селевко, А.В. Хутарской ва дигарон);

-таҳқиқи масъалаи истифодаи ТИК дар раванди таълим (В.Н. Арефев, П.А. Баранов, С.Р. Григорев, Л.И. Долинер, Д.Ш. Матрос, Е.И. Машбитс, А.И. Петриенко, В.И. Стариченко, Г.М. Троян ва дигарон);

муносибатҳои концептуалӣ нисбат ба методикаи таълими фанни таърих - ҳамчун соҳаи фанние, ки ба принципҳои дидактикӣ ва методологияи улуми таърихӣ таъяс мекунад Л.Н. Алексанкина, А.А. Вагин, Е.Е. Вяземский, А.Т. Степанишев, О.Ю. Стрелова, М.Т. Студенкин ва дигарон;

-таҳқиқоти назариявӣ ва ба амалия нигаронидашудаи корҳои таҷрибавӣ ва ҷустуҷӯӣ дар соҳаи маърифатӣ (В.С. Безруков, В.И. Загязинский, А.М. Говиков, Ф.Ф. Шарифзода ва дигарон);

Сарчашмаи маълумот. Барои таҳқиқоти мо ҳуҷҷатҳои меъёрӣ, барномавӣю концептуалии давлатию қонунгузорӣ доир ба масъалаҳои маориф ва масъалаҳои иттилоотонидани ҷомеаи Тоҷикистон хеле муҳим мебошанд:

-бахши дуоми сарчашмаҳоро стандартҳои давлатии таҳсилоти умумӣ ва олии касбӣ дар соҳаи маърифати «Таърих»; барномаҳои мактабӣ ва таҳсилоти олий мутобиқ ба фанҳои дахлдори самти иттилоотию технологидошта: дастурҳои таълимӣ ва нақшаҳои таълимӣ ташкил медиҳанд;

-ҳангоми таҳияи диссертатсия доираи васеи адабиёти педагогӣ, психологӣ, таърихӣю педагогӣ ва таълимию методӣ мавриди таҳқиқу омӯзиши мо қарор гирифт. Ба ҷузъ аз қорҳои бунёдӣ, ки мустақиман ба мавзӯи таҳқиқоти мо алоқаманд мебошанд, инчунин, маводе, ки дар матбуоти даврӣ – рӯзнома ва маҷаллаҳо («ИКТ в образовании», «Информатика в образовании», «Компьютер в школе», «Педагогика», «Педагогическая информатика», «Преподавание истории в школе» ва ғайраҳо) ба нашр расидаанд, мавриди омӯзиш ва баррасӣ қарор гирифтанд;

-инчунин, захираҳои шабакаи Интернет, ки ба мавзӯи иттилоотонидани низоми маориф бахшида шудаанд (портالي «Технологияҳои иттилоотию коммуникатсионӣ дар таҳсилот», «Таърих. Кӯмаку ёрмандӣ ба омӯзгор» ва ғайра) мавриди истифода қарор гирифтаанд.

Заминаҳои эмпирикӣ ва усулҳои таҳқиқот мутобиқ ба мақсад ва вазифаҳои мавзӯи таҳқиқот методҳои назариявӣ ва эмперикии таҳқиқотӣ мавриди истифода қарор гирифтанд:

-методҳои назариявӣ: муқоисавӣ – таърихӣ, таҳлили адабиёти педагогӣ ва илмию методӣ, ҳуҷҷатҳо доир ба масоили таҳсилот, санадҳои ғаъоли меъёрию ҳуқуқӣ доир ба масъалаҳои иттилоотонидан, синтез, муқоиса, ҳулосагирӣ ва методи амсиласозӣ.

-методҳои эмпирикӣ, дар маҷмуъ, мавриди истифода қарор гирифтанд, ки шомили мавридҳои зерин мебошанд: муқоисаи педагогӣ, пурсиш, анкетапахнкунӣ, таҳлили қорҳои донишҷӯён, озмоиши педагогӣ, методҳои омори математикӣ, ки ҳангоми қорқарди маълумоти ба дастоварда мавриди истифода қарор мегиранд.

Пойгоҳи таҳқиқот факултети таърих, ҳуқуқ ва муносибатҳои байналмилалии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ва факултети таърих ва ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав дар вилояти Хатлон мебошанд. Дар ин озмоишҳо беш аз 190 нафар донишҷӯён иштирок карданд.

Навгонии илмии таҳқиқот:

1.Моҳият, сохтор (истифода, умумӣ ва махсус) ва мундариҷаи таълими муаллимони оянда дар заминаи истифодаи ТИК тавсиф карда шуданд;

2.Чанбаҳои асосии истифодаи ТИК дар фаъолияти касбии устодони омӯзгорон, истифодаи системаҳои иттилоотии иттилоотӣ муайян карда шуданд;

3.Чузъҳои тайёр кардани муаллими таърих нисбати истифодаи ТИК дар фаъолияти касбӣ - ҳавасмандӣ, консепсия ва фаъолияти маърифатӣ муайян карда шуданд;

4.Чустуҷӯ, бойгоникунӣ ва нигоҳдории иттилооти касбӣ, таъсири умумӣ тавассути воситаҳои мултимедиявӣ, аз ҷумла тасвирҳои эҳсосӣ, шунавоӣ, аудиторӣ ва ҳаракаткунанда, амсиласозӣ ва тарҳрезии объектҳои воқеӣ ва маълумотӣ нишон дода шуданд;

5.Гирифтани тамоми низоми усулҳо, техника ва воситаҳои таълим ва ба таври мунтазам ҳалли муваффақонаи мушкилоти факултети таълимии таърих таъмин ва пешниҳод карда шуд.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда:

1.Таърифи мафҳуми «салоҳияти иттилоотии донишҷӯён» – ҳамчун тавсифи маҷмӯӣ таълимгиранда, аз тарафи мо ҳамчун сатҳи баланди донишҳои назариявӣ ва малакаҳои амалӣ дар соҳаи технологияи иттилоотӣ, маҳорати истифодаи ин донишҳо дар раванди азхудкунии барномаҳои асосии таълимии таҳсилоти олии касбӣ, омодагӣ ҷиҳати истифодаи техника ва технологияи компютерӣ дар фаъолияти касбӣ муайян карда шуд.

2.Дар зери мафҳуми омодагии омӯзгори ояндаи фанни таърих (ҳамчун бахши таркибии салоҳиятнокии иттилоотӣ) дар заминаи истифодаи ТИК дар фаъолияти касбии раванди азхуд кардани назария ва амалияи истифодаи ТИК барои ба амал баровардани ҷамъоварӣ ва интиқол, коркард, нигоҳдорӣ, истеҳсоли иттилооти гуногун (матнӣ, тасвирӣ), татбиқи ҳамкориҳои иттилоотӣ ба мақсади ҳалли вазифаҳои умумипедагогӣ ва методӣ, инчунин, вазифаҳои тарроҳӣ фаҳмида мешавад.

3.Мақсади омодагӣ, ташаккули омодагӣ мебошад, ки ҳамчун тавсифномаи мураккаби мутахассис мавриди баррасӣ қарор гирифта шомили унсурҳои зерин мебошад:

-истифодаи стандартӣ ва махсуси таъминоти барномавӣ ва дастгоҳӣ ба хотири ҳадафҳои маърифатӣ, ҷиҳати ҳалли вазифаҳои тарроҳӣ;

-мотиватсионӣ (ваҷҳӣ) – кӯшишро барои ба даст овардани дониш, малака ва маҳоратҳои истифодабарӣ дар соҳаи ТИК;

нисбат ба аз худ кардани методикаҳои омодагии таълимгирандагон дар ин замина дар дарсҳои фанни таърих дар назар дорад;

--имконияти истифодаи воситаҳои аброзии барномавӣ, захираҳои электрони маърифатӣ технологияҳои иттилотӣ дар фаъолияти касбӣ;

-асосҳои назариявии таъмини махсуси барномавӣ ва дастгоҳӣ барои ҳаллу фасли вазифаҳои тарроҳӣ; методикаҳои омодагии таълимгирандагон нисбат ба истифодаи махсуси барномавӣ барои ҳаллу фасли вазифаҳои тарроҳӣ дар дарсҳои фанни таърихро дар назар дорад;

-фаъолияти мавҷуд будани маҳорат ва малакаҳои истифодаи таъминоти пойгоҳии махсуси дастгоҳӣ ва барномавӣ, инчунин, воситаҳои захираҳои электрони таълимӣ ба мақсадҳои маърифатӣ; донишдони методикаи таълими хонандагон бобати истифодаи махсуси таъминоти дастгоҳӣ ва барномавӣ дар дарсҳои фанни таърихро дар назар дорад;

-маърифатӣ асосҳои дониши ТИК; имконияти истифодаи таъмини пойгоҳию барномавӣ ва дастгоҳӣ, инчунин, истифодаи онҳо ба мақсадҳои маърифатӣ;

4.Дар асоси бозёфтҳои назариявӣ ва таҷрибаи амалӣ модели сохторию вазифави истифодаи ТИК дар фаъолияти донишҷӯёни факултети таърих таҳия карда шудааст, ки он аз маҷмӯи унсурҳои бо ҳам алоқаманд аз қабилӣ: меъёри пешгӯйикунандаи мақсаднок, технологӣ, методӣ, ташкилию вазифавӣ ва натиҷавӣ иборат мебошад, ки имкон медиҳад ба таври муваффақона салоҳиятҳои матлуб, ташаккулёбанд ва дар навбати худ ба аз тарафи донишҷӯён аз худ кардани барномасозии ба объект нигаронидашуда ва маълумоти олии касбӣ ихтисос / самти «Таърих» ва ҳаллу фасли вазифаҳои касбии фаъолияти минбаъда мусоидат мекунад.

5.Истифодаи самараноки ТИК дар факултети таърихи мактаби олии педагогӣ метавонад фақат ба шарофати истифодаи методикаи илмии таҳия карда шуда, ки дар асоси принципҳои муттасил, тартиб ва пайдархамӣ, ки мантиқан амалӣ карда мешавад, яъне аз омӯзиши донишҳои умуминазариявӣ дар курсҳои поёнӣ то бунёдгароии ҳар чӣ бештари онҳо, ки зери назари инкишофи пайдархамии малака ва маҳоратҳои зарурӣ дар ҳамаи марҳилаҳои таълим дар донишгоҳ бунёд гардидааст, таъмин карда шавад.

Аҳамияти назариявии таҳқиқот аз он иборат аст, ки эҳтиёҷоти низоми таҳсилот ба таъминоти таълимӣ-методии фаъолияти таълимӣ дар донишгоҳ аз ҷиҳати илмӣ-назариявӣ асоснок гардид; роҳу воситаҳои самараноки татбиқи онҳо дар шароити фаъолияти таълимии донишгоҳҳои Тоҷикистон муайян шуданд; дарки методологӣ ва методии хусусиятҳо ва шартҳои истифодаи ТИК-ро вобаста ба фаъолияти касбии омӯзгорони фанни таърих аз ҷиҳати назариявӣ асоснок гардид; таҳқиқот имкон дод, ки дар сатҳи сифатан нав махсусияти захираҳои электрони таҳсилотӣ барои истифодаи ТИК-ро вобаста ба фаъолияти касбии омӯзгорони фанни таърих ошкор карда шавад.

Аҳамияти амалии таҳқиқот иборат аз он аст, ки ба гардиши раванди маърифатию таълимии факултети таърихи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ курси махсуси аз тарафи муаллиф таҳиягардида бо номи «Истифодаи ТИК дар фаъолияти касбии омӯзгори фанни таърих», ки дорои маводи назариявӣ амалӣ, санҷишӣ ва маҷмуи супоришҳои таълимӣ барои донишҷӯён мебошад, ки он самтҳои асосии истифодаи ТИК-ро вобаста ба фаъолияти касбии омӯзгорони фанни таърих дар бар гирифта, имкон медиҳад, ки омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих такмил дода шавад. Натиҷаҳои таҳқиқотро дар ҷараёни омодагии омӯзгорони фанни таърих, инчунин мутахассисони дигар соҳаҳои фанҳои гуманитарӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ ва Донишқадаҳои такмили ихтисос ва бозомӯзии кормандони соҳаи маориф вобаста ба шахр ва минтақаҳои ҷумҳурӣ мавриди истифода қарор додан мумкин аст.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот бо муқаррароти аввалияи методологӣ ва назариявӣ; асосноккунии илмӣ масъалаи таҳқиқот дар асоси таҳлили назария ва амалияи педагогӣ; омӯзиши таҳқиқотро дар соҳаҳои илми психология, педагогика, информатика (технологияи иттилоотӣ), дар таҳсилот; истифодаи методҳои такмилдиҳандаи якдигар, мақсадҳои комилан мувофиқ, вазифаҳо ва мавзӯи таҳқиқот; тасдиқи натиҷаҳои таҳқиқот тавассути методҳои омӯрӣ ва таҳлил; иштироки бевоситаи муаллиф дар фаъолияти касбии омӯзгорӣ, илмӣ-методӣ, таҳқиқотӣ ва ташкили он дар пойгоҳи озмоишӣ таъмин карда шудааст.

Мутобиқати диссертатсия бо шиносномаи ихтисоси илмӣ кори диссертатсионӣ. Мазмун ва мундариҷаи диссертатсия ба мазмуни шиносномаи илмӣ ихтисоси 13.00.08. - Назария ва методикаи таҳсилоти касбӣ (13.00.08.04 - Назария ва методикаи фанҳои гуманитарӣ) мувофиқ мебошанд.

Саҳми шахсии доктараби дарачаи илмӣ дар таҳқиқот. Саҳми шахсии муаллиф дар иштироки бевоситаи ӯ дар ҳамаи марҳалаҳои таҳқиқот: банақшагирӣ, интихоб ва асосноккунии мавзӯ, тартиб додани сохтори рисола, муайян кардани мақсаду вазифа ва объекту предмет, ҷустуҷӯ ва дарёфти адабиёти зарурӣ доир ба мавзӯи таҳқиқот, ҷамъоварӣ ва мураббаъсозии натиҷаҳои таҳқиқот ҳамчун додаҳои таҷрибавӣ ва коркарди онҳо, таҳлили натиҷаҳои коркарди додаҳои таҷрибавӣ, таҳия ва нашри мақолаҳои илмӣ, иштирок дар ҷорабинҳои илмӣ, ҷамъбасти натиҷаҳои бадастомада ва таҳияи диссертатсия, таҷассум меёбад.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои диссертатсия. Натиҷаҳои кори диссертатсионӣ амалан дар тамоми марҳилаҳои таҳқиқот (солҳои 2017-2023) гузаронида шудааст. Муқаррароти асосии назариявӣ ва натиҷаҳои таҳқиқот

дар ҷаласаҳои илмӣ кафедраи методикаи таълими информатика ва конференсияҳои илмӣ ҳарсолаи дохилидонишгоҳии ҳайати профессорону омӯзгорон, докторантону магистрантон ва донишҷӯёни Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ муҳокима карда шудааст. Дар конференсияҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ «Масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» (Душанбе, 2019), «Масъалаҳои мубрами илму маориф дар шароити ҷаҳонишавӣ», (Кӯлоб, 2020), «Саҳми профессор Шарипов Ф.Ф. дар рушди технологияи иттилооти дар соҳаи таҳсилоти олии касби Ҷумҳурии Тоҷикистон» (Душанбе, 2021), «Масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» (Душанбе, 2019) ба нашр расонида шудаанд.

Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои кори таҳқиқотӣ дар 11 интишороти муаллиф инъикос ёфтаанд, ки аз онҳо 5-тояшро мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон банашррасида ва 6-тои боқимондашро мақолаҳои дар дигар нашрияҳо бачопрасида ва маводҳои конференсияҳои илмӣ ташкил додаанд.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Таҳқиқоти диссертатсионӣ аз бахшҳои «Муқаддима», «Тавсифи умумии кор», ду боб, бахши «Хулосаҳо» бо зербахши «Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо», бахши «Рӯйхати адабиёт» бо зербахши «Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия» иборат аст.

Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 183 саҳифаи матни компютери бо ёрии протсессори Microsoft Word ҳарфчиншуда иборат буда, 25 расму диаграмма ва 11 ҷадвалро дар бар гирифтааст. Рақамгузори расму ҷадвалҳо барои ҳар ду боби диссертатсия умумӣ мебошад. Рӯйхати адабиёт фарогири 208 номгӯй мебошад.

ТАВСИФИ УМУМИИ ТАҲҚИҚОТ

Дар муқаддима муҳимияти мавзӯи таҳқиқот асоснок гаштааст, дараҷаи омӯзиш, ҳадаф, вазифаҳо, объект, предмети таҳқиқот муайян карда шуда, навгониҳои илмӣ, дараҷаи омӯзиши мавзӯи нишон дода, аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот муқаррар карда шудаанд.

Боби аввал «**Асосҳои илмӣ - назариявии истифодаи ТИК дар низомии таҳсилоти олии касбӣ**» аз се фасл иборат аст.

Фасли якуми боби якум «**Ҷанбаҳои назариявии салоҳиятнокии иттилоотии донишҷӯёни ихтисоси таърих дар заминаи истифодаи ТИК**» номгузорӣ шуда. Таҳаввулоти ҷомеа ба инкишофи маориф алоқаманд аст: бевосита дар ин соҳа заминаҳои инкишофи иҷтимоӣ, психологӣ, умумифарҳангӣ ва касбии ҷомеа гузошта мешавад. Дар чунин шароитҳо

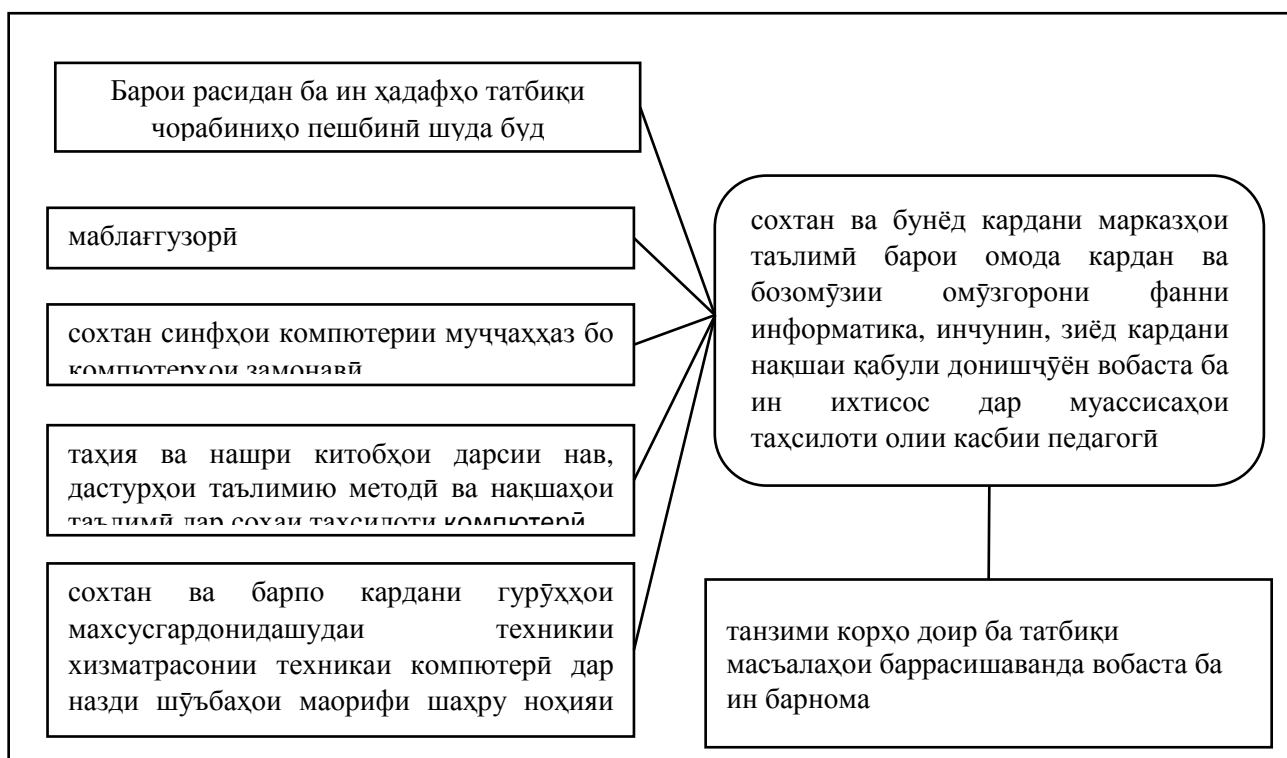
маърифату шинохти оқилонаи олам дар ҷустуҷӯи роҳҳои нисбатан оптималӣ (муносиб) инкишофи муосири мутамаддин моҳияти ҳалқунанда касб мекунад. «Инфичори иттилоотӣ», ки бо истиқрори ҷомеаи нав ҳамсафар аст, боиси зиёд шудани ҳаҷми фаъолияти маърифатӣ, интиқоли истеҳсоли донишҳо дар заминаи иттилооти технологӣ, истифодаи васеи компютер ба ҳайси воситаи ба даст овардани донишҳои нав шуда истодааст.

Барои ин гурӯҳи салоҳиятҳо асосҳои гуногун оварда мешаванд. Аввалан ин салоҳиятҳо ба салоҳиятҳои ҷудо мешаванд, ки ба ҳамаи одамон тааллуқ доранд, дар айнаи ҳол аз рӯйи тамоюли худ ба сифатҳои муайяни одамон равона карда шудаанд. Сониян, ин гурӯҳи салоҳиятҳои мебошанд, ки асоси онҳоро муносибати ба амалия нигаронидашуда

ташкил медиҳад, ки салоҳиятҳои иттилоотӣ низ ба онҳо тааллуқ дорад.

Фасли дуюми боби якум «**Вазъи муосир ва хусусиятҳои истифодаи ТИК дар низоми таҳсилоти олии педагогии Ҷумҳурии Тоҷикистон**» унвон гирифтааст. Ҷомеаи муосири Тоҷикистон, ки майл ба иттилоотгароӣ дорад, дар баробари хатмкунандагони муассисаҳои таълимии гуногунсатҳу гуногунсоҳа талаботи хеле калон мегузорад, аз он ҷумла: маҳорати ба таври зуд таълимгириву бозомӯзии ташаккули салоҳиятҳои касбии мутахассис, аз он ҷумла СИ. Ин талабот ба таври пурра ба хатмкунандагони муассисаҳои таҳсилоти олии касбии педагогӣ тааллуқ дорад, ки вобаста ба талаботи стандарти давлатӣ, бояд на танҳо соҳиби донишҳои бунёдӣ доир ба фанни тадрисшавандашон бошанд, балки вазифаҳои касбиро бо истифодаи технологияҳои иттилоотӣ коммуникатсионӣ барои дарёфт, нигоҳдорӣ, коркард ва идоракунии иттилоот, қобилияти кор кардан бо иттилоот дар шабакаҳои компютериро дошта, ҳаллу фасл намоянд.

Расми 1. – Амсилаи ҳадаф, татбиқ ва бунёд кардани марказҳои таълимӣ

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон равандҳои иттилоотонидани низоми маориф ва ҷомеа инъикоси худро дар як қатор санадҳои меърию ҳуқуқӣ ва Барномаҳои давлатӣ ёфтааст. Масалан, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №502 аз 31 декабри соли 2002 «Барномаи компютерикунонии муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2003-2007» тасдиқ карда шудааст.

Мақсади ин Барнома мусаллаҳ гардонидани таълимгирандагон ба дониш, малака ва маҳорати кор бо техникаи ҳисоббарор ва бо ин роҳ мутобиқ гаронидани сатҳи омодагии мутахассисон ба стандартҳои ҷаҳонӣ мебошад.

Ҳамин тариқ, омӯзиш ва таҳлили асноди меъерӣ, инчунин, адабиёти илмӣ бахшида ба истифодаи технологияҳои иттилоотӣ дар таълим дар фанҳои гуногуни донишгоҳӣ, имкон медиҳанд, ба ҳайси се унсур асосии ҷараёни таълим тавассути ТИК донишҷӯёни факултети таърихи муассисаҳои таҳсилоти олии касбии педагогиро ҷудо кунем: ин технологияҳо, таъмини барномавӣ, ки дар онҳо ин технологияҳо татбиқ карда мешаванд; инчунин таъмини техникае, ки имкон медиҳад дар амал ин технологияҳои мавриди истифода қарор бигиранд.

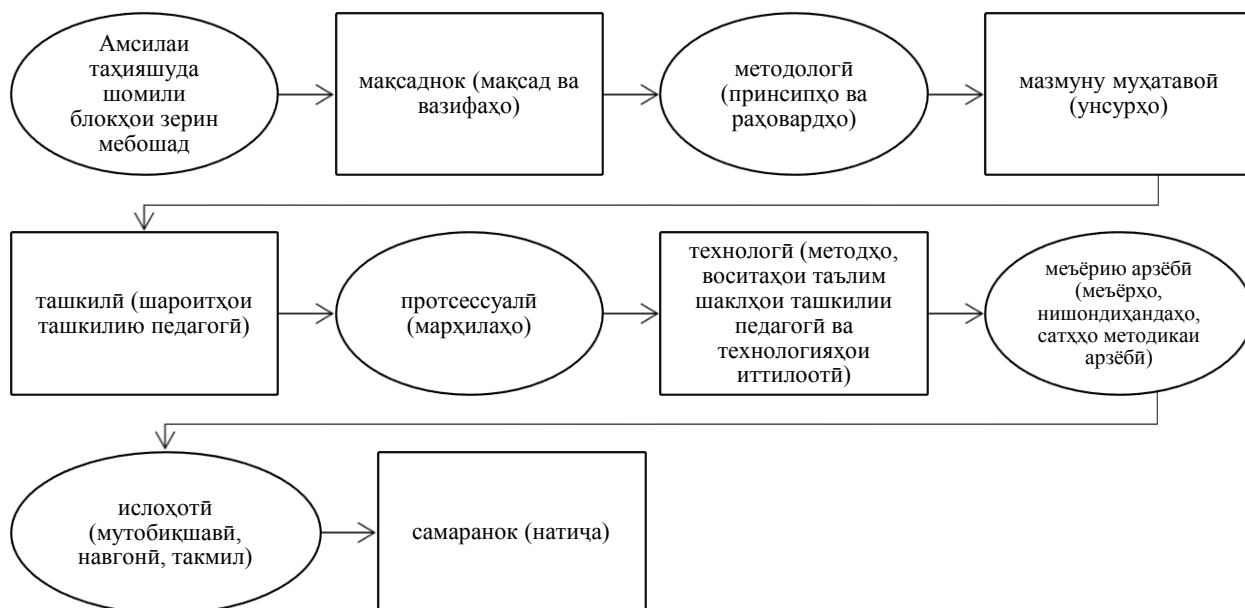
Ҷадвали 1. Истифодаи ТИК дар ҷараёни таълими таърих

Истифодаи технологияҳои нави иттилоотӣ дар ҷараёни таълими таърих		
Технологияҳо		
Таъминоти технологӣ	Таъминоти барномавӣ	
компютерӣ проекторӣ тахтаҳои интерактивӣ кликерҳо ва ғайра	технологияи геоиттилоотӣ технологияи фосилавӣ технологияи ташкили видеоконференсияҳо кейс-технологияҳо	протседураҳои барномаҳои мултимедӣ (фарҳангҳои тафсирии электронӣ ва монанди инҳо) барномаҳои тести компютерӣ

Ҷасли сеюми боби якум «**Вазъи муосир ва хусусиятҳои истифодаи ТИК дар низоми таҳсилоти олии педагогии Ҷумҳурии Тоҷикистон**» унвон гирифтааст.

Татбиқи раҳоварди шахсиятию фаъолиятӣ дар асоси ба қайдгирии пурраи хусусиятҳои инфиродии омӯзгори оянда ва имконияти ӯ дар ҷараёни фаъолияти фаъоли таълимии худӣ ба амал бароварда мешавад.

Расми 2. – Амсилаи блокҳои таҳияшуда ва мақсадҳо

Навъҳои асосии фаъолият дар ин марҳиларо метавон ба тариқи зайл тавсиф намуд:

-гузаронидани чорабиниҳои ниҳонии назоратӣ. Мақсад – муайян кардани сатҳи ташаккулёбии когнитивӣ ва ва унсурҳои амалиётӣ омодагӣ;

-анкетапаҳкунӣ ва мусоҳиба бо донишҷӯён. Мақсад – муайян кардани сатҳи ниҳонии ташаккулёбии унсурҳои ба монанди мақсаднокӣ ироавӣ, маърифатӣ ва рефлексивӣ;

-ҷамъбаст намудани натиҷаи ҷараёни ташаккули омодагии омӯзгорони оянда нисбат ба истифодаи ТИК аз тарафи мактаббачагон.

Ҷадвали 2. – Тавсифи сатҳҳои ташаккули омодагии омӯзгорони оянда

Компонент	Номгӯи сатҳ	Тавсифи сатҳ
Гнессеологӣ	Паст	донишҷӯ барои кор дар муҳити компютери таълим донишҷӯи аввалияе, ки бо дарки бошуурона хос буда, дар хотира сабт шудаанд
	Миёна	донишҷӯ доир ба кор дар муҳити компютери таълим, донишҷӯи амик, аммо ба низом дароварданашуда, ба таври кофӣ ҷамъбастнашуда
	Баланд	донишҷӯ доир ба кор дар муҳити компютери таълим донишҷӯи амик, ба низом даровардашуда, арзишнок ва бошуурона
Траксиологӣ	Паст	маҳорати мустақилона ҳал намудани масъалаҳои типии педагогӣ, ки дар муҳити компютери таълимӣ (МКТ) хос намебошад
	Миёна	маҳорати мустақилона ҳаллу ҷасл намудани масъалаҳои типии педагогӣ, ки дар муҳити компютери таълимӣ (МКТ) хос мебошад

	Баланд	маҳорат ҳаллу фасл намудани масъалаҳои типии педагогӣ, ки дар муҳити компютери таълимӣ (МКТ) хос аст
Аксиологӣ	Паст	мотиватсияи манфӣ ё нейтралӣ дар қори муҳити компютери таълим. Муносибати маънодор ва арзишманд
	Миёна	
	Баланд	мотиватсияи мусбат дар чи?

Ҳамин тариқ, ташаккули омодагии омӯзгори оянда нисбат ба қор дар муҳити компютери таълим тавассути амсилаи таҳияшуда барои ин қараён, ки ба муносибати босалоҳият дар таҳсилоти касбӣ асос ёфтааст, амалӣ қарда мешавад.

Боби дуҷум «Таъмини самаранокӣ ва татбиқи ТИК дар муассасҳои таҳсилоти олии касбӣ Қумҳурии Тоҷикистон» номгузорӣ шуда, аз се фасл иборат аст.

Фасли якуми боби дуҷум бо номи «Амсилаи мукамалсозии истифодаи ТИК дар низоми таҳсилоти олии педагогии Қумҳурии Тоҷикистон» мебошад.

Дар ибтидои қор таҳқиқоте, ки ба технологияҳои педагогӣ дар таҳсилот бахшида

шуда буданд, афзалан қараёни таълим дар муассасҳои таҳсилоти миёнаи умумиро

матраҳ меқарданд. Дар ин қаробар тадричан қорҳое пайдо мешуданд, ки хусусиятҳои истифодаи технология дар низоми таҳсилоти олии касбиро меқушоданд.

Омӯзгори муосир ҳангоми омодагӣ ва гузаронидани машғулиятҳои таълимӣ мутобиқ ба блокҳои гуногуни нақшаи таълимӣ технологияҳои иттилоотиро ҳамчун олот мақриди истифода қарор меқанд.

Қадвали 3. – Мақҳилаҳои рушди ТИК дар қараёни таълимию маърифатии муассасҳои таҳсилоти олии касбӣ

Принсипи қорқарди иттилоот	Абзоролот	Иртиботот
Дастӣ	Варақ, қоғаз, китоби қопӣ	Почта
Механикӣ	Дастгоҳҳои механикӣ	Почта
Барқӣ	Дастгоҳҳои барқӣ	Почта
Электронӣ	Воситаҳои электрони хисоббарор	Почта
Компютерӣ	Компютери инфиродӣ	Шабақаи маҳаллӣ
Шабақавӣ	Шабақаи маҳаллӣ ва глобалии компютерӣ	Шабақаи маҳаллӣ ва глобалӣ

Дар марҳилаи муосири рушди технологияҳо фаъолияти омӯзгор ва донишҷӯён шомили кори аудиторӣ бо истифодаи воситаҳои дастгоҳӣ ва барномавӣ, инчунин, имконияти шабакаи Интернет мебошад. Истифодаи ТИК донишҷӯёнро ба фаъолияти таълимии эҷодӣ таблиғу ташвиқ мекунад.

Фасли дуюми боби дуум «**Татбиқи амсилаи иттилоотонии омӯзгорони ояндаи таърих дар низоми таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон**» номгузорӣ шуда, ин фасл марҳилаҳои асосии озмоиши педагогии гузаронидаи мо мавриди омӯзишу баррасӣ қарор мегиранд. Дар чараёни гузаронидани он самаранокии шароитҳои педагогии ташаккули омодагии омӯзгорони ояндаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ нисбат ба истифодаи ТИК-и таълимӣ дар факултети таърих санҷида шудаанд.

Қорҳои озмоишӣ доир ба ташаккули донишҷӯёни муассисаи таҳсилоти олии касбии педагогӣ нисбат ба истифодаи ТИК-и таълимӣ дар пойгоҳи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав ва Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ гузаронида шуд.

Мақсади ин марҳилаи қорҳои таҷрибавию озмоишӣ аз амалӣ намудани амсилаи пешниҳод карда шудаи ташаккули ТИК-и донишҷӯён дар чараёни ба иттилоотии таълимӣ нигаронидашудаи факултети таърихи муассисаи таҳсилоти олии касбии педагогӣ иборат мебошад.

Вазифаҳои озмоиш:

-асоснок кардани принципҳои асосии ташкили чараёни таълими муассисаи таҳсилоти олии касбии педагогӣ дар матни иттилоотонидани он;

-қушодани шароитҳои нисбатан самараноки ТИК-и донишҷӯён дар чараёни таълимӣ дар заминаи иттилоот барасмиятдаровардашуда;

-муайян кардани стратегияи умумӣ ва олоқи технология, ки ТИК-и тақмили таълимиро дар шароитҳои иттилоотонидани чараёни таълими факултети таърихи муассисаи таҳсилоти олии касбии педагогӣ таъмин мекунад.

Объекти таҳқиқот инҳо буданд: гурӯҳҳои озмоишӣ ва назоратии донишҷӯёни Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ ва донишҷӯёни Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (курсҳои 1-4). Гурӯҳҳои озмоиши донишҷӯёне буданд, ки аз рӯйи ихтисоси таърих ва ҳуқуқ таҳсил мекарданд.

Тавсифи интиҳоб. Дар маҷмуъ, мутобиқ ба барномаи махсуси озмоишӣ 200 нафар донишҷӯёни курсҳои гуногуни муассисаи таҳсилоти олии касбии педагогӣ фаъолият намуданд.

Методикаи таҳқиқот пешбинӣ карда буд:

-анкетапаҳнкунӣ ва раддабандӣ;

-мусоҳиба;

-ворид кардани мушоҳида;

-таҳлили компаратистии натиҷаҳои озмоиши таҳлиси ва ташаккулдиҳанда;

-мониторинги (омӯзиши) фаъолияти таълимӣ ва таҷрибаи педагогии донишҷӯёни факултети таърих.

Барои амалӣ ва татбиқ намудани мақсадҳои гузошта шуда ва вазифаҳои ифода гардида, таҳқиқоти раваншиносию омӯзгорӣ доир ба ин масъала таҳлил карда шуда ва дар қисмати таҳлиси озмоиш натиҷаи андозагириҳо таҳлил карда шуданд. Ин амр ба мо имкон дод ба таври кофӣ ва возеҳ шароитҳои асосии педагогiero, ки ба ташаккули бомуваффақияти ТИК-и омӯзгори оянда таъсир мерасонад, муайян кунем, ки инҳо мебошанд:

-инкишофи дастурҳои иттилоотию иртиботӣ дар фаъолияти касбии педагогӣ;

-аз худ кардани ТИК-и таълимии ба шахсият нигаронидашуда дар матни технологияҳои педагогӣ;

-аз худ кардани таҷрибаи аввалини субъект ҳамкорию субъектӣ доир ба истифодаи ТИК дар чараёни таълим.

Дар озмоиш 100 нафар иштирок намуданд. Бо таваҷҷуҳ ба ин маълумот гурӯҳҳои озмоишӣ дар ҳайати 78 нафар муайян карда шуда буданд, гурӯҳҳои назоратӣ бошанд аз 30 нафар (таърих), дар факултети таърихи Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдулло Рӯдакӣ ва дар факултети таърих ва ҳуқуқ 48 нафар (Информатика) Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав ташкил мебуданд.

Интихоби методика. Мо методикаи таҳқиқи ТИК-таълимии омӯзгорони ояндаро таҳия кардаем (ҷадвали 4).

Ҷадвали 4. – Методикаи таҳқиқи ТИК-таълимии омӯзгорони оянда

Унсурҳо (компонентҳо)	Меъёрҳо ва нишондиҳандаҳо	Методҳои таҳқиқот
Унсурҳои арзишию мотиватсионӣ	Самти касбии шахс (сатҳи мотиватсияи касбӣ, кӯшиш ба худташаккулкунӣ, худомӯзӣ ва рефлексия)	Таҳлили натиҷаҳои фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ, беруназсинфии донишҷӯён, тестгузаронӣ, анкетапаҳнкунӣ, мушоҳида
Унсурҳои технологӣ	Омодагӣ ба ТИК-фаъолият (маҷмуи маҳорат ва малакаҳои ТИК-фаъолият)	Таҳлили натиҷаҳои фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ, беруназсинфии донишҷӯён, тестгузаронӣ, анкетапаҳнкунӣ, мушоҳида

Унсуре маърифатӣ	Омодагӣ ба татбиқи донишҳои касбӣ ва маҳоратҳо (мачмӯи маҳорат ва малакаҳои ТИК-фаъолият)	Таҳлили натиҷаҳои фаъолияти илмӣ-таҳқиқотӣ, берунасинфии донишчӯён, тестгузаронӣ, анкетапаҳнкунӣ, мушоҳида
------------------	---	--

Дар поён мо натиҷаҳои ба даст овардае, ки унсурҳои ТИК салоҳиятнокии гурӯҳи озмоиширо нишон медиҳад, баррасӣ хоҳем кард.

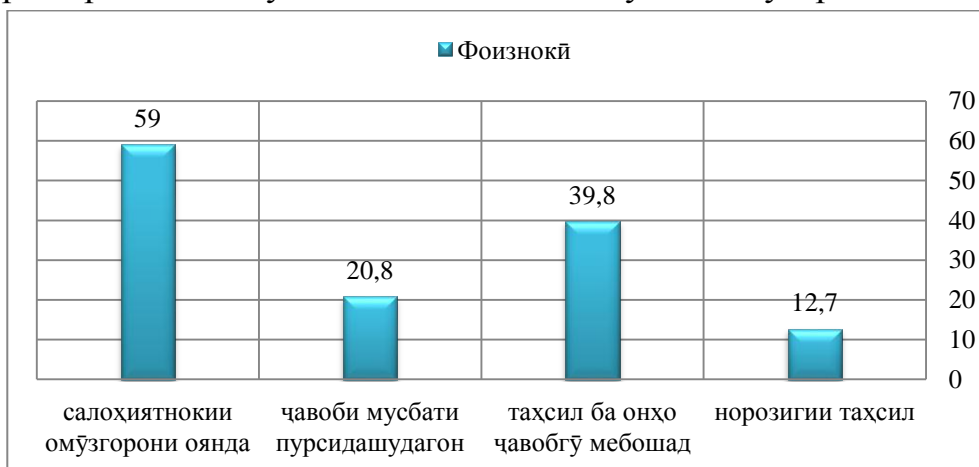
Тавсифи унсурҳои мотивационӣ арзишӣ бо натиҷаи бахши мувофиқи саволномаи «Хударзёбии ТИК-и салоҳиятнокӣ».

Ҳамчун ҳолатҳои афзалиятнок омӯзгорони оянда он ҳолатҳоеро, ки интихоби касбии онҳоро муайян кардаанд, ҷудо карданд: дурнамо барои ба ҷой қор таъмин шудан, шавқу ҳавас ба касби оянда, ғоиданокӣ ва амҳмиянокии он касб, ба даст овардани сатҳи баланди донишҳо доир ба истифодаи ТИК дар фаъолияти ояндаи касбӣ.

Курсҳои яқум ба таври ҷисмонӣ талаботи нисбат ба сатҳи аз худ кардани ТИК-худо ҳамчун хатмкунандаи мактаби олии педагогӣ тасаввур карда наметавонанд. Фақат 20,8% пурсидашудагон ҷавоби мусбат додаанд, боқӣ ба таври хеле заиф тасаввур мекунанд ва ё тамоман тасаввурот надоранд.

Ҳиссаи 39,8% пурсидашудагон таъкид кардаанд, ки таҳсил ба интизориҳои онҳо ҷавобгӯ мебошад, 12,7% донишчӯён бошанд, изҳори норозигӣ кардаанд.

Фикру андешаи донишчӯён дар бораи он ки фанҳои таълимӣ дар мактаби олий ба васеъ ва амиқ шудани донишҳои касбӣ мусоидат мекунанд 70,1%, дар мавриди худ асоси муносиборо барои ташаккули ТИК салоҳиятҳо бунёд мегузоранд.

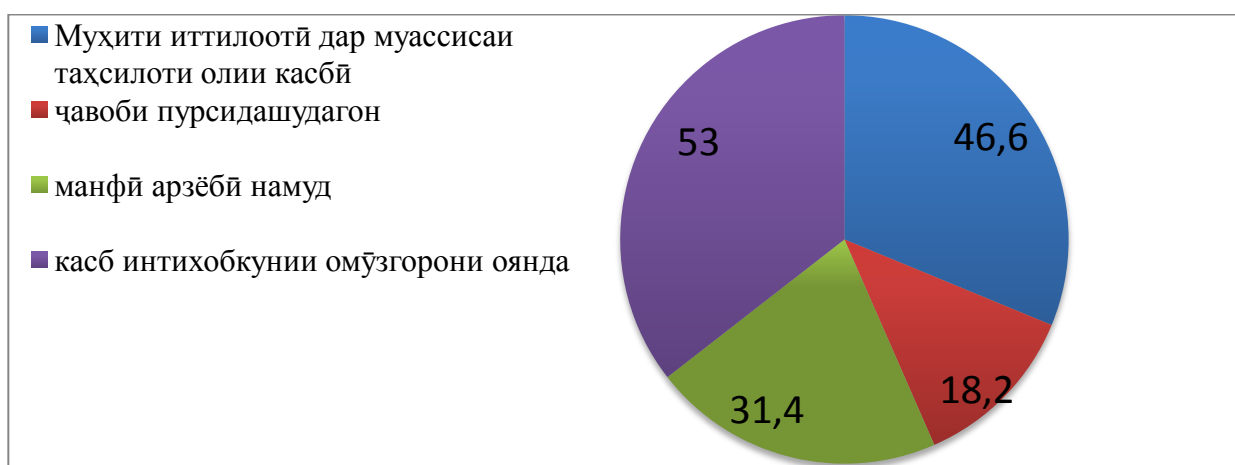
Расми 3. – Диаграммаи андешаҳои пурсидашудагон дар таҳсил

Пурсидашудагон ба масъалаи истифодаи ТИК дар фаъолияти таълимӣ, инчунин, фаъолияти фориғ аз дарсӣ ва иҷтимоӣ дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ, ки ба мутобиқшавии муваффақонаи курсҳои яқум мусоидат мекунанд, баҳои хеле баланд додаанд.

Дар байни омилҳое, ки ба таври мусбат ба хоҳиши хондан дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ чихати аз худ кардани салоҳиятҳои касбии омӯзгори оянда мусоидат мекунанд, инҳо мебошанд: эътимоду боварӣ ба муҳимият ва аҳмиятноки маводи омӯхташаванда барои фаъолияти касбӣ ва, инчунин барои омӯзгори оянда дар фаъолияти баъдии кориаш лозим мешаванд.

Муҳити иттилоотиро дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ 46,6% пурсидашудагон мусбат ва 18,2% манфӣ арзёбӣ намуда теъдоди 31,4% дар посух мушкилӣ кашиданд.

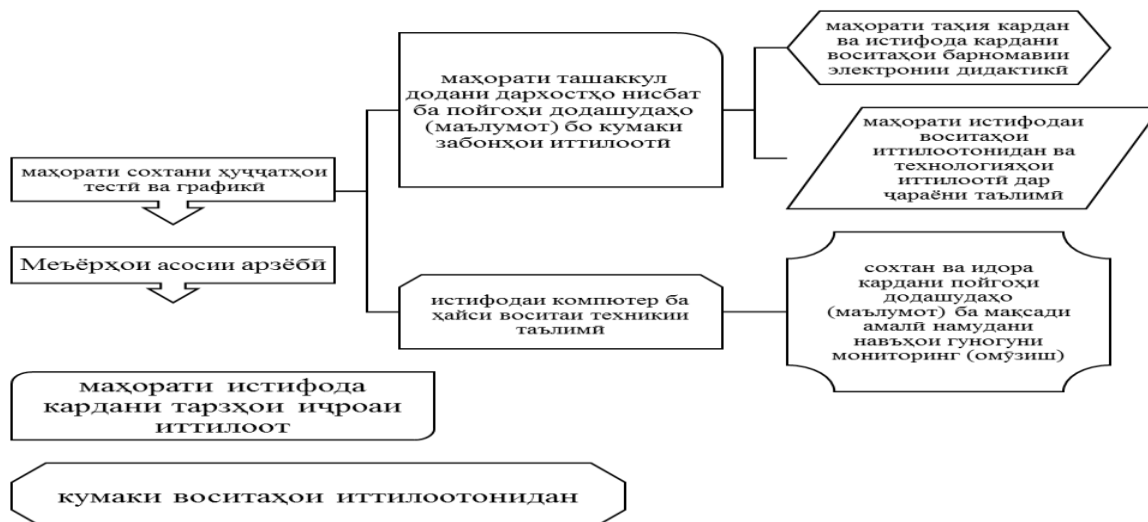
Теъдоди хеле зиёди донишҷӯёни курси яқум талабот нисбат ба сатҳи омодагии касбии худро ҳамчун омӯзгори оянда, таҳассуси худро доир ба касби интихобшуда 53% ба таври хуб тасаввур мекунанд.

Расми 4. – Диаграммаи омилҳо дар таҳсил

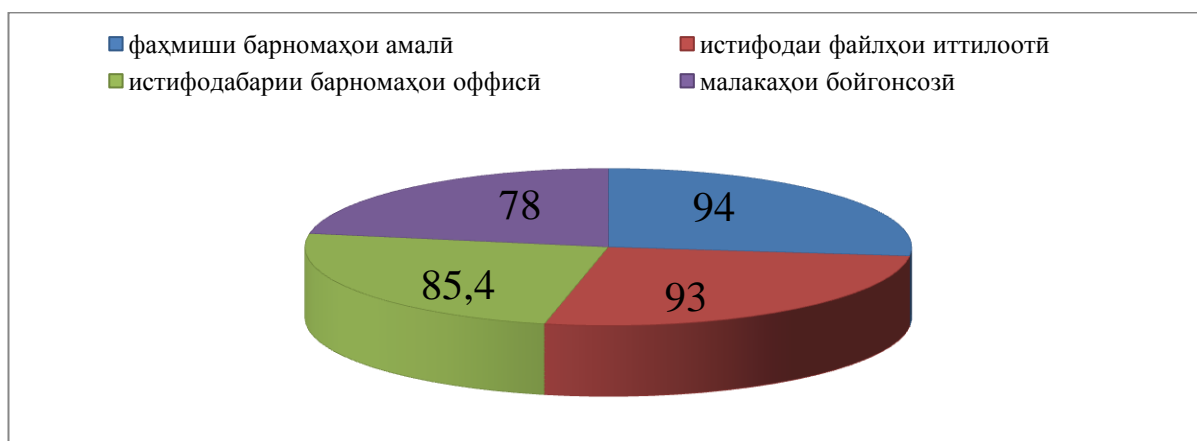
Инчунин, сабабҳои алоқамандии шахсии омӯзгори оянда чихати баланд бардоштани сатҳи ТИК салоҳиятноки ошкор карда шудаанд: сарфачӯи вақт ҳангоми омода намудани СРС ва машғулиятҳои семинарӣ, тавачҷух ба шакли таҳияи маводи дарсӣ, гузариш ба сатҳи нави раванди иттилоотии таълимию маърифатии шахсият.

Дар фасли дуҷуми пурсишнома сатҳи хударзёбии омӯзгорони оянда аз рӯйи таълими технологияи ТИК муайян карда шуд.

Расми 5. – Амсилаи маҳоратҳои воситаҳои ташкили иттилоотӣ

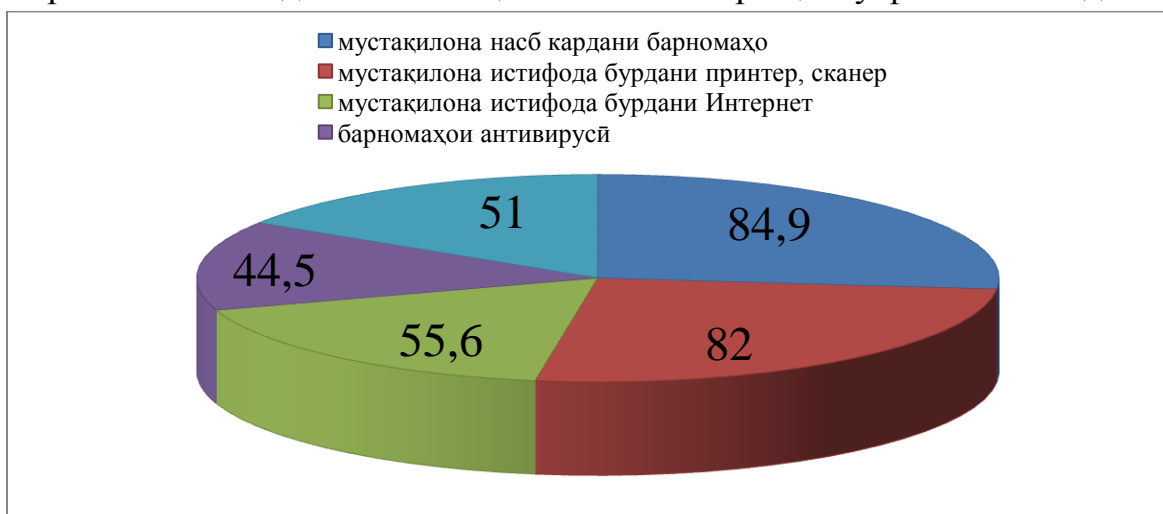
Ҳамин тариқ: бештар аз 94% донишҷӯёни курси яқум малакаҳои кор ва усулҳои амалиёти файлиро балад мебошанд, бо файлҳо дар барандагони хориҷии гуногуни иттилоот кор карда метавонанд 93% пурсидашудагон, бо замимаҳои омодаи офис Microsoft кор карда метавонанд 85,4% донишҷӯён, малакаҳои бойгонисозӣ ва бо фишурда намудани файлҳо –78% донишҷӯён балад мебошанд.

Расми 6. – Диаграммаи имкониятҳои тағйирёбандаи барномаҳо

84,9% пурсидашудагон ба таври мустақилона насб кардани техникаи ёрирасон ба монанди принтер, сканер ва амсоли инро баладанд 82% пурсидашудагон қайд карданнд, ки метавонанд ба шабакаи Интернет алоқа барқарор кунанд 55,6%, барномаҳои антивирусиро насб ва таҷдид карда метавонанд 44,5% донишҷӯён метавонанд аз захираҳои интернет барои фаъолияти таълими истифода намоянд, 51% пурсидашудагон дар бораи

мушкилоти кор бо барномаи Excel иттило доданд, ки ин барнома имкон медихад чадвали додасудахоро сохта, онро коркард кунанд, графика ва диаграмма бисозанд ва масъалаҳои математикиро ҳаллу ҷасл намоянд.

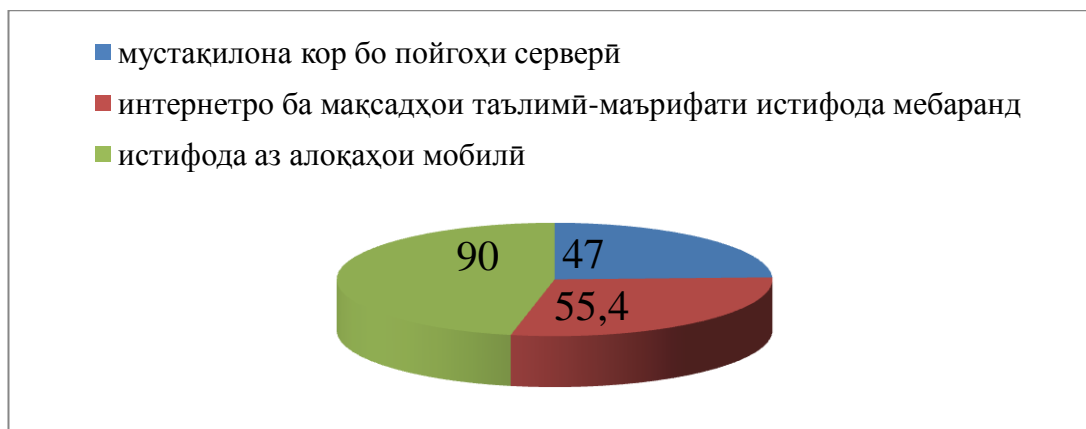
Расми 7. – Диаграммаи пурсидашудагон ба таври мустақилона.

74,8% пурсидашудагон усулҳои сохтани презентатсияҳои электрониро намедонанд, 48,5% иқро карданд, ки дар презентатсия илова кардани ҳар гуна расмҳо ва тасвирҳо ва дигар ҳуҷҷатҳоро балад нестанд, аксарияти донишҷӯён барои сохтани презентатсия аз барномаи Power Point истифода намекунанд.

Расми 8. – Диаграммаи пурсидашудагон оид ба сохтани презентатсияҳо

47% донишҷӯён малакаҳои кор бо пойгоҳҳои сервисӣ ва технологияҳои интернетро балад мебошанд; 55,4% донишҷӯён шабакаи Интернетро ба мақсадҳои таълимӣ-маърифатӣ истифода мебаранд, яъне барои баромадҳои худ тезис тайёр мекунанд ва супоришҳои фанҳои дигарро иҷро мекунанд; бештар аз 90% пурсидашудагон аз алоқои мобилӣ истифода мебаранд.

Расми 9. – Диаграммаи пурсидашудагон оид ба истифодабарии шабакаҳои Интернетӣ ва алоқаҳои сотӣ

Таҳлили натиҷаҳо нишон доданд:

35% довталабоне, ки ба муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дохил мешаванд, дар хона имкони дастрасӣ ба шабакаи Интернетро доштаанд, дар шаҳр бошад, бештар аз 50% довталабон ин имконро доштанд; -шабакаҳои иҷтимоии маъруф барои донишҷӯён шабакаҳои «В-контакте», «Одноклассник», «Фейсбук», «Инстаграм» ва «Тик-ток» мебошанд;

ба унсурҳои таълими фосилавӣ ба монанди e-learning таълими электронӣ, m-learning – таълими мобилӣ 10 нафар аз пурсидашудагон шиносанд. Ба замимаҳои офис Microsot Offec барои кор бо ҳуҷҷатҳо дар шабака 12 нафар пурсидашудагон шинос мебошанд.

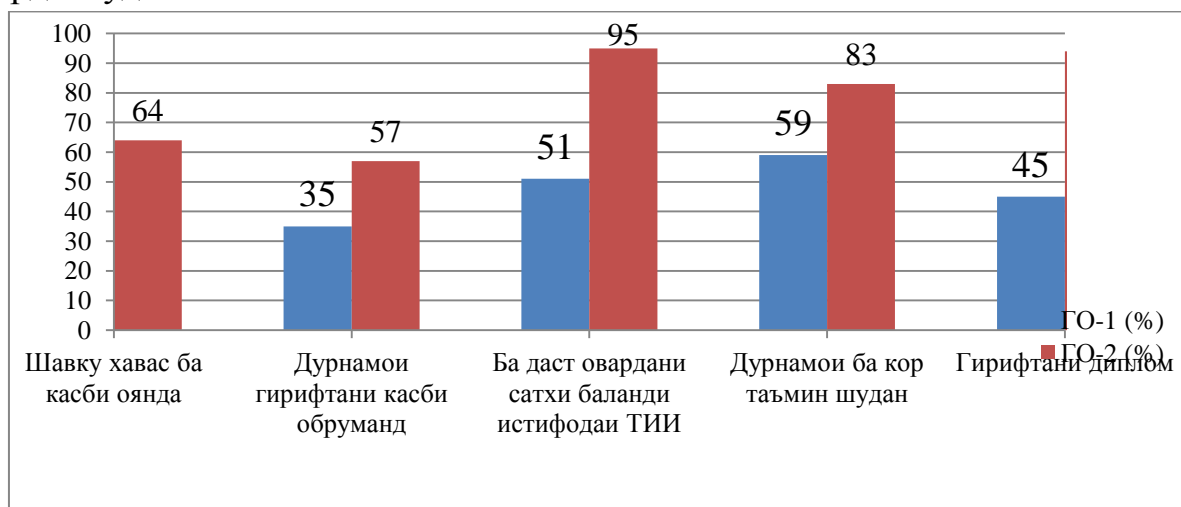
Маълумоти пурсишнома нишон дод, ки дар маҷмӯъ донишҷӯён доир ба истифодаи ТИК сатҳи кофӣ донишҷӯро надоранд - 68,2%.

Дар маҷмӯъ, таҳлили натиҷаҳои марҳилаи тасдиқи таҳқиқот сатҳи нокифояи донишҷӯ ва маҳоратҳои курсҳои яқум дар соҳаи истифодаи ТИК-ро нишон дода, зарурати ташаккули педагогии ТИК-и омӯзгорони ояндаро дар шароитҳои муассисаи таҳсилоти олии мубрам месозад.

Фасли сеюми боби дуюм «**Таҳлил ва арзёбии натиҷаҳои озмоишҳои педагогӣ оид ба масъалаи таҳқиқот дар муассасаҳои таҳсилоти олии касбӣ**» унвон дорад, дар асоси метод ва методологияи дар боло зикршуда, ташхиси натиҷаи муташаккилии ТИК-и омӯзгорони ояндаи таърих анҷом дода шудааст.

Натиҷаҳои бадастовардашударо, ки унсурҳои ТИК-и таълими гурӯҳҳои озмоиширо тавсиф менамояд, мавриди баррасӣ қарор медиҳем. Донишҷӯёни курси 4 гурӯҳи озмоишӣ пурсида шуданд. Мутобиқ ба натиҷаҳои марҳилаи ташаккулибӣ ин гурӯҳро бо ишораи ГО-2 номгузорӣ мекунем (ГО-гурӯҳи озмоишӣ).

Тавсифи унсури далелҳои арзишӣ мутобиқ ба натиҷаҳои ҷамъбастии буриши бахши дахлдори саволномаи «Хударзёбии ТИК-салоҳият» пешниҳод карда шудааст.

Расми 10. – Диаграммаи омилҳои тамоюли касбии шахсият

Муҳити электроники иттилоотии таълимиро дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ мусбат арзёбӣ карданд – 73,1%.

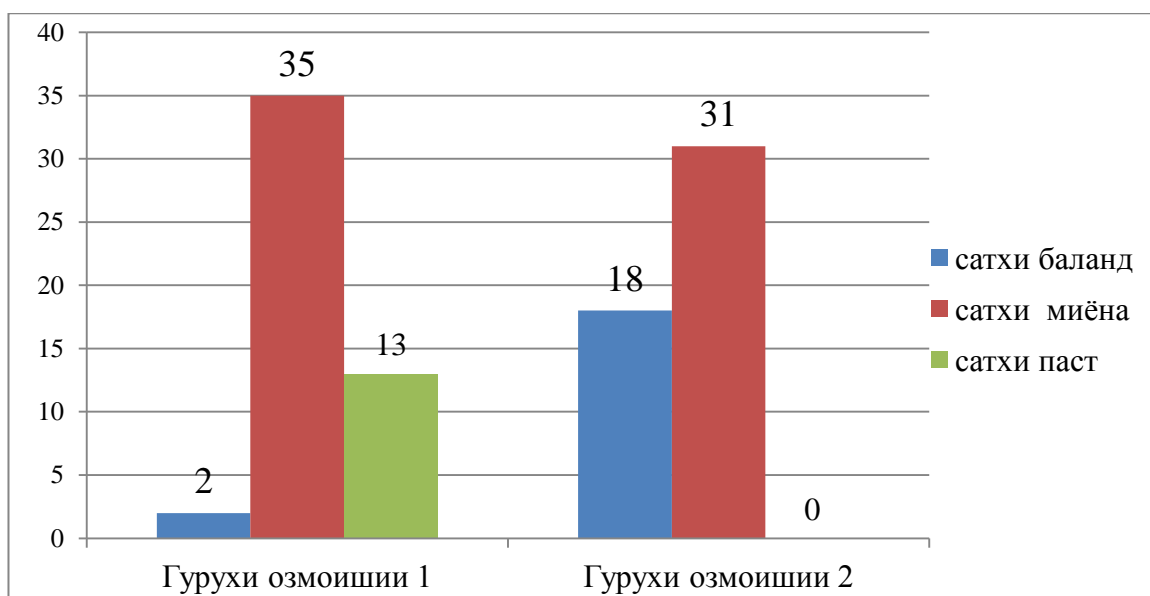
Сабабҳои таълимию маърифатӣ нисбатан собит мубрам гаштанд - 113,7: барои он ки донишҳои амиқ ва устувор ба даст биоварӣ.

Минбаъд – сабаби шаъну эътибор - 110,7: барои он ки меҳонам дар байни донишҷӯёни беҳтарин бошам.

Сабабҳои сарфи назар кардан мавқеи худро дар ин силсила тағйир наводаанд.

Сабабҳои иртиботии фаъолияти таълимӣ ба ҷойи охир кӯчиданд - 100,5 ба андешаи мо, сабаби ин аҳамияти бештари сабабҳо дар марҳилаи мутобиқшавии курсҳои яқум ба муҳити робитавии муассисаи таҳсилоти олии касбӣ буд.

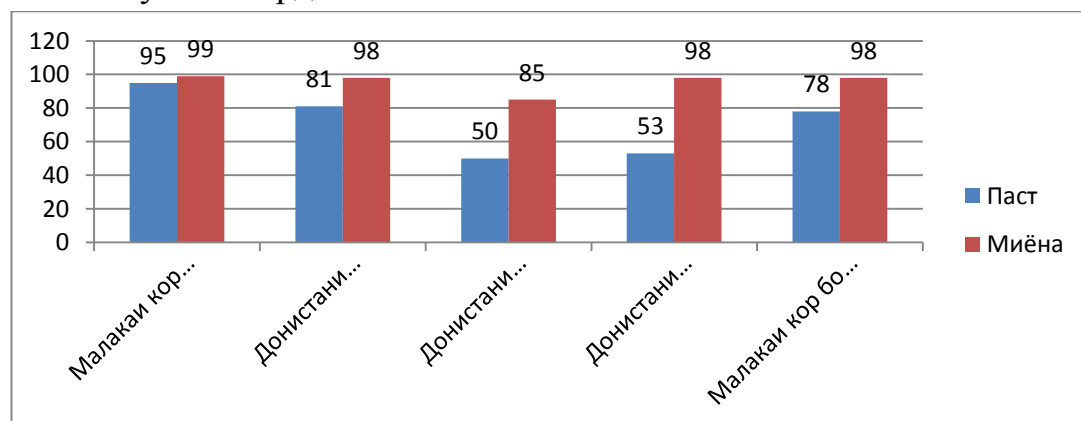
Динамикаи сатҳҳои муташаккили унсури мотиватсионӣ арзишӣ ГО-1 ва ГО-2 ба тариқи зайл мебошанд:

Расми 11. – Диаграммаи рушди унсури мотиватсионую арзишии ТИК-и таълимӣ (ГО-1, ГО-2)

Ҳамин тариқ, ин натиҷаҳо дар бораи сатҳи афзоишёфтаи мотиватсияи касбии донишҷӯён-хатмкунандагон, ки аз таҳсили бомуваффақияти онҳо дар муассисаи таҳсилоти олии касбӣ бармеояд, гувоҳӣ медиҳад.

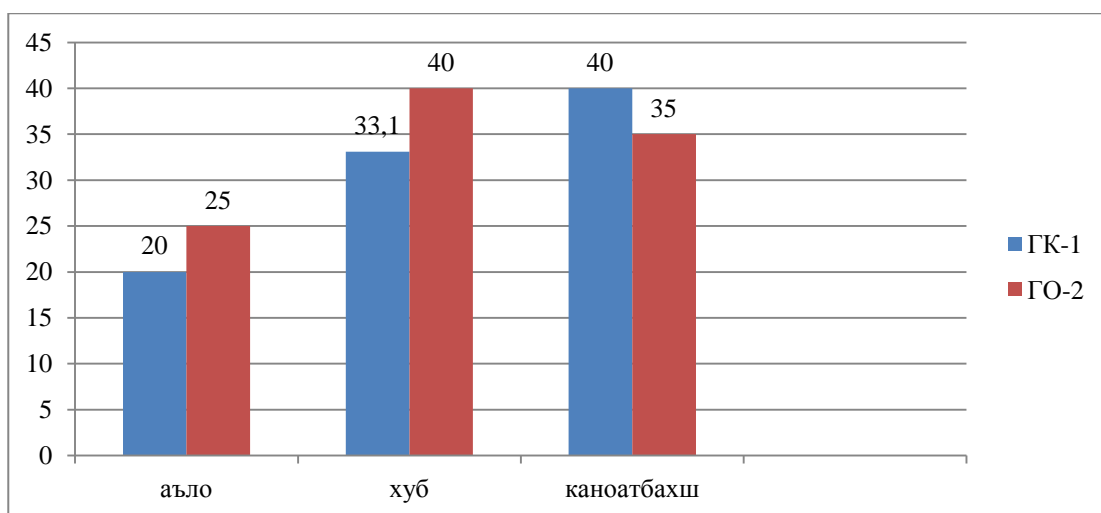
Динамикаи мусбатро мо дар рушди салоҳиятҳои технологияи ТИК-и таълим низ муайян кардем.

Расми 12. – Диаграммаи рушди унсури технологияи ТИК (ГО-1, ГО-2)

Ҳамин тариқ, таҳлили натиҷаи пурсишҳо нишон медиҳад, ки донишҳои хатмкунандагон дар соҳаи ТИК ба таври кофӣ баланд мебошад, ки дар бораи муташаккилии унсурҳои технологияи ТИК-и таълимии омӯзгорони оянда гувоҳӣ медиҳад.

Таркиби муҳимми унсурҳои технологияи донишҷӯён маҳорат ва малакаҳои таҳияи тарҳҳои педагогӣ бо истифодаи ТИК мебошад. Натиҷаи ҳимояи корҳои курсии лоиҳаи донишҷӯёни гурӯҳҳои озмоишӣ (дар муқоиса бо натиҷаҳои донишҷӯёни ГН-1 (гурӯҳҳои назоратӣ)-ро дида мебароем.

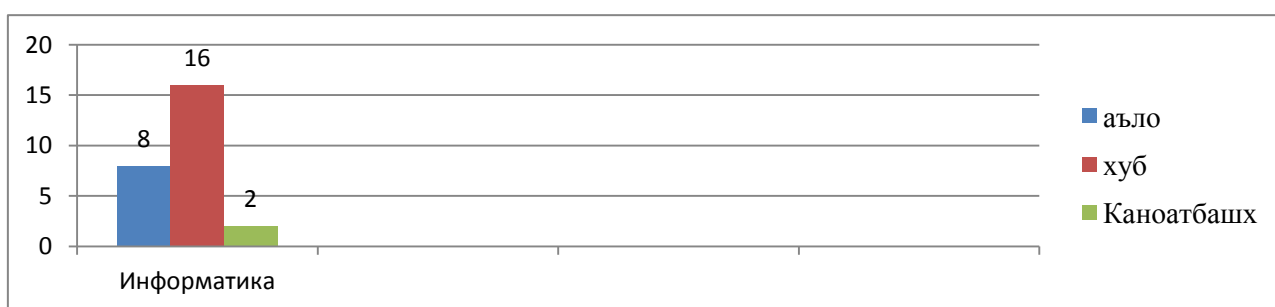
Расми 13. – Диаграммаи натиҷаҳои ҳимояи корҳои курсӣ ва лоиҳаҳои ГН-1 ва ГО-2

Аксари донишҷӯён лоиҳаҳои худро ба баҳоҳои «хуб» ва «аъло» ҳимоя карданд - 50%.

Нағз хондан аз рӯи фанҳои «Информатика», «Таърих» 100%-ро ташкил дод. Дар маҷмуъ, метавон зуҳури сатҳи баланди дониш ва маҳорати донишҷӯёнро дар чараёни омӯзиш ин фанҳо ва тасдиқи натиҷаҳои ҷамъбасти аттестатсияи хатм дид.

Ҷадвали 5. - Натиҷаи аттестатсияи хатм, ҳамткунандагони равияи Информатика (ГО-2)

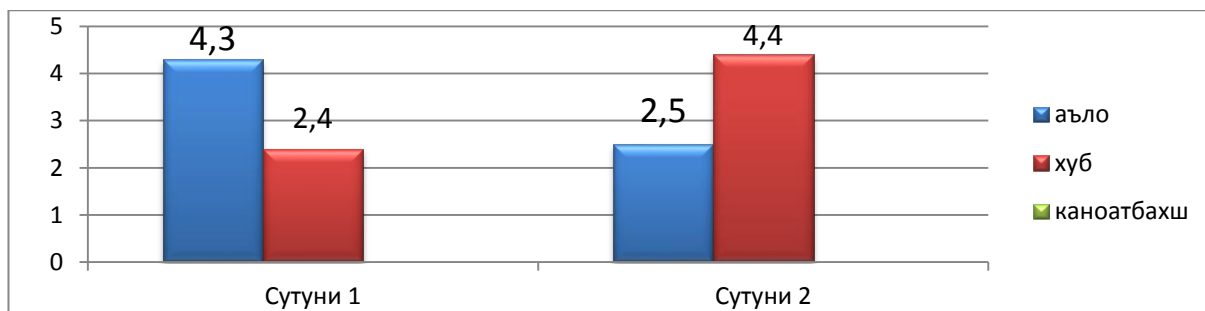
Самтҳои омодагӣ	Теъдод (рӯзона)	Арзёбӣ							
		Аъло		хуб		Қаноатбахш		Ғайриқаноатбахш	
		Теъд.	%	Теъд.	%	Теъд.	%	Теъд.	%
Инфор	48	32	6,0	16	0,0	2	5,0	–	–

Расми 14. – Диаграммаи натиҷаҳои аттестатсияи хатми самти информатика ГО-2

Ҷадвали 6. – Натиҷаи аттестатсияи хатм, ҳамткунандагони равияи таърих (ГН-2)

Самтҳои омодагӣ	Теъдод (рӯзона)	Арзёбӣ							
		Аъло		хуб		Қаноатбахш		Ғайриқаноатбахш	
		Теъд.	%	Теъд.	%	Теъд.	%	Теъд.	%
Таърих	30	8	0,0	12	0,0	–	–	–	–

Расми 15. – Диаграммаи натиҷаҳои аттестатсияи хатм самти информатика ГО-2

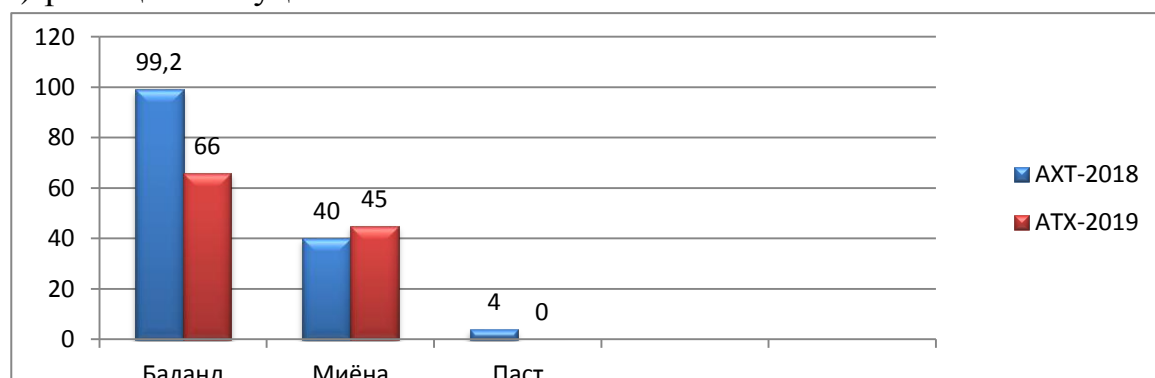
Таҳлили муқоисавии маълумоти пешниҳодшуда ГО-2 ва ГН-2 дар бораи самаранокии кори мақсаднок доир ба ташаккули ТИК-и омӯзгорони ояндаи гурӯҳи озмоишӣ гувоҳӣ медиҳанд.

Дар айни ҳол ин натиҷа ба андешаи мо кофӣ нест. Аз ин рӯ, натиҷаҳои таҳлили муқоисавии натиҷаҳои аттестатсияи хатми хатмкунандагони соли 2013 (ГН-1) ва соли 2019 (ГО-2) самти информатика чунин аст.

Ҷадвали 7. – Натиҷаҳои таҳлили муқоисавии натиҷаҳои аттестатсияи хатми хатмкунандагони соли 2013 (ГН-1) ва соли 2019 (ГО-2) самти информатика

Аттестатсияи хатм	Гурӯҳи назоратӣ-1		Гурӯҳи озмоишӣ-2	
	Теъдоди донишҷӯён	%	Теъдоди донишҷӯён	%
Аъло	16	59,2	33	66,0
Хуб	11	40,7	15	30,0
Қаноатбахш	0	0	2	4,0
Ҳамагӣ	27		50	50

Маълумоти ба даст овардашуда ба мо имкон доданд, сатҳи малакаҳои корбарии ТИК хатмкунандагони соли хатми 2018 (ГН-1) ва соли хатми 2019 (ГО-2)-ро таҳлили муқоисавӣ намоем.

Расми 16. – Диаграммаи таҳлили муқоисавии натиҷаҳои аттестатсияи хатми ГН-1 ва ГО-2

Таҳлили маълумоти пешниҳод кардашуда нишон медиҳад, ки афзоиши сифатии сатҳи муташаккилӣ дар донишҷӯёни ГО ба вучуд омадааст, мутаносибан сатҳи муташаккилии теъдоди донишҷӯён бо сатҳи миёна ва паст коҳиш ёфтааст.

Барои тасдиқи натиҷаҳои ба дастамада, инчунин, маълумоти пурсишҳои озмоишии гузаронида шуда дар байни аъзоёни комиссияи аттестатсияи хатм аз рӯи самти «Информатика» барои солҳои 2019-2020 таҳлил карда шуданд.

Арзёбии коршиносӣ барои ҳар як унсур ба таври ҷудогона гузаронида шуд (мотиватсионӣ, арзишӣ, технологӣ, когнитивӣ) аз рӯи ҷадвали панҷбала дар асоси

методикаи профессор Б.Ф. Файзализода¹:

«5» – хусусият, сифати ба таври возеҳ равшан, ба таври устуворона ва доимӣ худро нишон медиҳад;

«4» – хусусият, сифати ба таври возеҳ равшан, аммо худро ҳамеша ба таври возеҳ

нишон намедиҳад;

«3» – хусусият, сифат ҳаст, аммо ба таври хеле заиф худро нишон медиҳад;

«2» – хусусият, сифат хеле паст аст, қариб, ки вучуд надорад.

«1» – хусусият ва сифат вучуд надоранд.

Маълумот дар барномаи Microsoft барои Windows коркард карда шудаанд.

Бо тавачҷуҳ ба нишондиҳандаҳои, ки мо таҳия кардем, сатҳи ташаккулёбии ТИК ва натиҷаҳо тариқи зайл мебошанд (ҷадвали 11).

Ҷадвали 8. – Сатҳи ташаккулёбии ТИК ва натиҷаҳо

Натиҷаҳои таҳлили сатҳи муташаккилии ТИК ГН-1 ва ГО-2		Ҷустуҷӯи маърифатӣ		Касбӣ-эҷодӣ	
ГН-1	ГО-2	ГН-1	ГО-2	ГН-1	ГО-2
2,3	0	54,5	32,2	43,4	67,6

Вақте самаранокии амсилаи татбиқшаванда малакаҳои корбарии ТИК-и омӯзгорони ояндаро таҳлил мекунем, бармеояд, ки тағйироти сифатие дар донишҷӯёни гурӯҳи озмоишӣ ба вучуд омадааст:

¹ Мирзоев, Ҷ. Х. Асосҳои педагогии таҳхис ва арзёбии натиҷаҳои салоҳиятнокии таълими технологияи иттилоотӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ [Матн] / Ҷ.Х. Мирзоев, Б.Ф. Файзализода // Паёми Академияи таҳсилоти Тоҷикистон. – 2020. – № 2 (35). – С. 108-117. – ISSN 2222-9809.-С. 108-117

-аксарияти донишчӯён тамоюл ба татбиқи мусбат нишон медоданд; лоиҳаҳои эҷодии ТИК-ро бо шавқу ҳаваси зиёд иҷро мекарданд, дар бозихои зеҳнӣ ба таври фаъолона иштирок мекарданд;

-боварии кушоду равшан ба омӯзгор ва ҳамкурсон нишон медоданд; сабру таҳаммул ва муоширату иртибот аз худ нишон медоданд, қобилият ба муошират дар вазъиятҳои проблемавӣ;

-аксари донишчӯён ба муайян кардани стратегияҳои мақсадноки ТИК-и таълим кӯшиш мекарданд; дар чараёни татбиқи амалҳои барномарезишуда тавачҷухро ба ҷойҳои заиф равона карда, ба мақсади гузошташуда ва натиҷаи муайян муваффақ шуданд.

Таҳлили натиҷаҳои таҳқиқот ба мо имкон медиҳад, ба хулосае биоем, ки фарзияи моро тасдиқ мекунад. Мушоиати педагогӣ, ки барои сохтани шароитҳои махсус дар чараёни таълим равона карда шудаанд, ба ташаккули малакаҳои корбарии ТИК-и омӯзгорони ояндаи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ мусоидат мекунанд.

ХУЛОСА

Дар айни замон ба таври умум эътироф карда мешавад, ки иттилоотонидан як навъ катализатори дигаргуниҳои низомнок ҳам дар иқтисодиёт ва ҳам дар соҳаи маориф мебошад. Солҳои охир дар Тоҷикистон раванди фаъоли рушди фазои иттилоотии таълимӣ чараён дорад. Бисёре аз донишгоҳҳо, аз ҷумла донишгоҳҳои педагогӣ, лоиҳаҳои инноватсиониро таҳия ва амалӣ мекунанд, ки дар онҳо технологияҳои иттилоотӣ ва коммуникатсионии таълим ҷойгоҳи муҳимро ишғол мекунанд. Бо вучуди ин, вазифаҳои эҷоди технологияҳои сифатан нави иттилоотӣ ва педагогӣ, ки ҳам саводнокии компютерӣ ва ҳам салоҳияти иттилоотии хонандагонро дар низоми таълими муттасил баланд мебардоранд, аҳамияти худро доранд. Дар ин бобат ба омода намудани кадрҳои соҳаи маориф, ҷорӣ намудани мунтазами маводи таълимию методии таҳия ва санҷидашуда дар муассисаҳои таълимии тамоми зинаҳо диққати махсус дода шавад. Бесабаб нест, ки хусусияти фарқкунандаи таҳсилоти олии касбии муосири тоҷик ин самт дар низоми омода

намудани мутахассисони оянда ба ташаккули омодагӣ ба истифодаи ТИК дар фаъолияти педагогӣ мебошад:

Таҳлили илмии заминаи ҳуқуқию меъёрии таҳсилоти муосири касбии омӯзгорӣ имкон дод, ки тамоюли пайдошуда ва ташаккулёфтаи муносибати салоҳиятнок нисбат ба тарбияи кадрҳои педагогӣ муайян карда шуда, эҳтиёҷоти иҷтимоию давлатии омӯзиши объект ва предмети таҳқиқоти

мазкур оид ба ташаккули омодагии донишчӯёни донишгоҳи омӯзгорӣ ба истифодаи таълими ТИК дар мисоли донишчӯёни факултети таърих ва ҳуқуқи ДДБ ба номи Носири Хусрав тавассути ТИК дар марҳилаи ҳозира пайгирӣ ва асоснок карда шавад. Ҳамзамон, дар таҳқиқот самти таҳияи қисми мақсадгузорӣ ва асоснокии концептуалӣ ва барномавии тайёр кардани мутахассисон барои соҳаи маориф ҳамчун заминаи потенциалии заминавӣ ва ҳуқуқии таҳияи модели методии муаллиф баромад мекунад;

Дар асоси омӯзиш ва таҳлили васеи адабиёти илмӣ равишҳои асосии назариявии муайян намудани моҳият ва сохтори СИ ҳамчун мафҳуми асосии таҳқиқоти мазкур муайян карда шуданд [3-М];

Таърифи мафҳуми омодагии иттилоотии донишчӯёни донишгоҳи омӯзгорӣ ҳамчун сифати ҷудонашаванда, ки бо сатҳи баланди донишҳои назариявӣ ва малакаҳои амалӣ дар соҳаи истифодаи ТИ, қобилияти истифода бурдани ин дониш ва малакаҳо дар раванди азхудкунии барномаи асосии таълимии таҳсилоти олиии касбӣ барои таъмини сифати баланди раванди таълим онҳо тавсиф карда мешаванд, дода шудааст [8-М];

Аз ин рӯ, натиҷаи фаъолияти низоми омодагии омӯзгорони оянда нисбат ба истифодаи он дар чараёни таълимию тарбия, ки сифати ҳамгироии шахсиятро дар натиҷаи аз худ кардани донишҳои ҳамгироии назариявӣю методӣ, методӣ ва амалӣ ва фаъолгардони маърифатӣ, ангазавӣ ва ҳиссиётӣ-ихтиёрии донишчӯёнро дар назар дорад мебошад [3-М];

Нишондиҳандаи асосии муайянкунандаи ташаккули ин сифат дар байни хонандагон динамикаи тағйирёбии сатҳи омодагии онҳо аз репродуктивӣ ба тадқиқот ва аз он ба эҷодкорӣ мебошад;

Дар асоси омӯзиши доираи васеи адабиёти фалсафӣ, психологӣ, педагогӣ ва методӣ амсилаи сохторӣ ва функционалии ташаккули омодагии хонандагон бо истифодаи ТИК таҳия ва тавсиф карда шудааст. Амсила маҷмуи унсурҳои ба ҳам алоқаманди зерин: ҳадаф, методологӣ, мундариҷа, ташкилӣ, муҳофизатӣ, технологӣ, меъёрӣ-арзбӣ, ислоҳӣ ва иҷроӣро дар назар дорад. Дараҷаҳои ташаккули омодагии иттилоотии донишчӯёни факултети таърихи донишгоҳи омӯзгорӣ (паст, миёна, олӣ) тавсиф карда шудаанд;

Раванди ташаккули омодагии иттилоотии хатмкунандагони ояндаи факултети таърих пайваста ва афзоишёбанда нишон дода мешавад. Бо ин равиш барои донишчӯён зарур аст, ки ҳамаи фанҳои технологияи иттилоотӣ, ки дар барномаи таълимии факултети таърих ва ҳуқуқи Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носир Хусрав пешбинӣ шудааст, пайваста омӯзанд;

Чунин ташкили раванди таълим аз омӯзиши донишҳои умумии назариявӣ дар курсҳои поёнӣ, то бунёдисозии ҳар чи бештари онҳо, ки бо

методикаи ташаккули маҳоратҳо ва малакаҳои зарурӣ дар зинаҳои минбаъдаи таҳсил дар донишгоҳ ҳамроҳ мебошад, имкон медиҳад, ки омодагии иттилоотии донишҷӯёни факултети таърих ҳар чи бештар ба таври пурмаҳсул рушд ёбад.

Тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо

Барои арзёбии омодагии иттилоотии донишҷӯёни факултетҳои равияи таърих маводи обзорӣ ва методӣ таҳия ва пешниҳод карда шудааст.

Шартҳои асосие, ки ба баланд шудани сатҳи омодагии омӯзгорони оянда ба истифодаи ТИК ҳамчун воситаи дониш мусоидат мекунанд, инҳо мебошанд:

-ташкили маҷмӯи усулҳо, шаклҳо ва воситаҳои, ки ташаккули омодагии ахборро таъмин менамоянд;

-тамоюли инноватсионии таълим, ки ба фаъолияти бошуурона ва фаъл доир ба омӯзиш, истифода ва таҳияи муносибатҳои нав нисбат ба чараҳои таълимию тарбиявӣ тавассути ТИК характернок аст;

-хислати эҷодии аз худ кардани донишҳо ва маҳоратҳо, ки ташаккули таҷрибаи фаъолияти эҷодиро дар назар дорад. [3-М];

Татбиқи таҷамӯии шароитҳои ҷудошуда, ҳамон тавре ки тадқиқоти озмоишӣ нишон медиҳад, ба даст овардани натиҷаҳои аз ин ҳам баланд дар омодагии омӯзгорони ояндаи таърихро таъмин мекунад. Ин амал дар он зоҳир мегардад, ки дар чараҳои корҳои таҷрибавию озмоишӣ сатҳи омодагии донишҷӯён нисбат ба истифодаи ТИК дар чараҳои таълиму тарбия ба таври назаррас афзоиш меёбад.

Дар асоси тадқиқотҳои, ки мо доир кардем, метавон як қатор тавсияҳои амалиро ишора карад, ки ба тақмили омодагии донишҷӯёни муассисаҳои таҳсилоти олии касбии

омӯзгорӣ равона карда шудаанд:

-зарур аст, ки корҳо доир ба истифодаи ТИК дар таълими ҳамаи фанҳо аз он ҷумла таърихи муассисаҳои таҳсилоти олии касбии омӯзгорӣ ҳамчун воситаи ҳаллу фасли вазифаҳои мушаххас пеш бурда шаванд;

пеш бурдани нақшаҳои таълим, барномаҳо ва воситаҳои таълим оид ба педагогика, психология, методикаҳои хусусии таълими бахшҳо доир ба - истифодаи ТИК лозим аст; зарур аст, ки омодагии мучаддади омӯзгорони кафедраҳои муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ доир ба асосҳои истифодаи ТИК дар таҳқиқотҳои психологӣ амалӣ карда шаванд.

Натиҷаҳои кори мо имкон медиҳад, ки дар мавриди тақмили минбаъдаи раванди таълимию тарбиявӣ муассисаи таҳсилоти олии касбӣ дар соҳаи омодагии омӯзгорони оянда, ки ба таври самаранок ТИК-ро мавриди истифода қарор меиҳанд хулоса бароварда шавад. Рушди минбаъдаи

таҳқиқот доир ба ин масъала метавонад дар самтҳои зерини аз назари мо мубрам идома пайдо кунад:

-сохтани мазмуни информатикаи ба фанн нигаронидашуда дар сохтори омӯзиши таърих ва дигар фанҳо;

-асосноккунии назариявӣ методологии истифодаи оқилонаи ТИК дар соҳаи таҳсилоти муттасил;

-истифодаи техникаи ҳисоббарор дар фаъолияти илмӣ-тадқиқотӣ;

-ТИК дар рушди низоми омодагии инфиродию эҷодӣ бо кӯдакони лаёқатманд ва амсоли инҳо.

МУНДАРИЧАИ АСОСӢ ВА НАТИҶАҲОИ ТАҲҚИҚОТ ДАР ИНТИШОРОТИ ЗЕРИНИ МУАЛЛИФ ИНЪИКӢС ШУДААНД:

а) Мақолаҳое, ки дар маҷалаҳои тақризиавандаи ҚОА назди Президенти ҚТ ва ҚОА ФР ҷоп шудаанд:

[1-М]. Раҳимова, С. Татбиқи муносибатҳои босалоҳият дар таҷрибаи таҳсилоти ватанӣ [Матн] / С. Раҳимова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (ISSN-2663-5534). – 2022. – С. 88-89. – №1-2 (98).

[2-М]. Раҳимова, С. Теоретические основы информационной компетентности студентов-историков [Текст] / С. Раҳимова // Вестник Таджикского национального университета (ISSN-2074-1847). – 2022. – №7. – С. 273-281.

[3-М]. Раҳимова, С. Амсилаи такмили истифодаи ТИК дар низоми таҳсилоти оли педагогии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С. Раҳимова // Паёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ (ISSN-2616-5260). – 2022. – №3(28). – С. 000-000..

[4-М]. Раҳимова, С. Масъалаҳои рушди босуръати технологияҳои пешрафта дар низоми маориф [Матн] / С. Раҳимова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (ISSN-2663-5534). – 2022. – №1-2 (98).

[5-М]. Раҳимова, С. Махсусиятҳои таълими ҳамгиро дар синфҳои ибтидоӣ [Матн] / С. Раҳимова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (ISSN-2663-5534). – 2021. – №1/4 (92). – С. 162-164.

б) Мақолаҳое, ки дар маводҳои конференсияҳо ба таъб расидаанд:

[6-М]. Раҳимова, С., Гулов, Д. Татбиқи функсияҳо дар барномаи MS EXSEL бо истифодабарии забонҳои барноманависӣ [Матн] / Д. Гулов, С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» бахшида ба 80-солагии доктори илмҳои физика ва математика, профессор, шодравон Раҳмат Акбаров. – Душанбе, 2019. – С. 236-239.

[7-М]. Раҳимова, С. Истифодаи технологияи иттилоотӣ-иртибооти дар мактабҳои муосир [Матн] / С. Раҳимова // Конференсияи Ҷумҳуриявӣ илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои мубрами илму маориф дар шароити ҷаҳонишавӣ» Бахшида ба 75-солагии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ва 30-солагии истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (қисми 1 дар соли 2020). – Кӯлоб, 2020. – С. 258-261.

[8-М]. Раҳимова, С. Истифодаи ТИК дар низоми таҳсилоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С. Раҳимова // Конференсияи умумидонишгоҳии илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи «Саҳми профессор Шарипов Ф.Ф. дар рушди технологияи иттилооти дар соҳаи таҳсилоти олии касби Ҷумҳурии Тоҷикистон». – Душанбе, 2021. – С. 262-264.

[9-М]. Раҳимова, С. Татбиқи амсилаи иттилоотонии омӯзгорони ояндаи фанни таърих. Дар низоми таҳсилоти олиии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-назариявии ҳайати профессорону омӯзгорон ва донишҷӯён оид ба натиҷагирии корҳои илмӣ таҳқиқоти дар соли 2021 ва вазифаҳо барои соли 2022. Бахшида ба эълон гардидани солҳои 2022-2026 Солҳои рушди саноат. Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ. – Душанбе, 2022. – С. 131-132.

[10-М]. Раҳимова, С., Холов, А. Мушкилоти рафти таълим дар чараёни таълимоти фосилавӣ [Матн] / А. Холов, С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» бахшида ба 80-солагии доктори илмҳои физика ва математика, профессор, шодравон Раҳмат Акбаров. – Душанбе, 2019. – С. 276-277.

[11-М]. Раҳимова, С., Холов, А. Ташкили корҳои лабораторӣ бо истифода аз таъминоти барномавии анъанавӣ [Матн] / А. Холов, С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» бахшида ба 80-солагии доктори илмҳои физика ва математика, профессор, шодравон Раҳмат Акбаров. Душанбе, 2019. – С. 278-279

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ
ТАДЖИКИСТАН
КУЛЯБСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ
АБУАБДУЛЛОХ РУДАКИ

На правах рукописи

ББК:
ТДУ: 37.035+137-053.81(575.3)
Р: 45

РАХИМОВА САРВИНОЗ НАЗРУЛЛОЕВНА

**ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ПРЕДМЕТА ИСТОРИИ С
ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ИНФОРМАЦИОННО-
КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ**

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.08 – Теория и методика профессионального образования (13.00.08.04 – Теория и методика гуманитарных дисциплин)

КУЛОБ-2024

Диссертация выполнена на кафедре методики преподавания информатики Кулябского государственного университета им.Абуабдуллох Рудаки

**Научный
руководитель:**

Мирзоев Абдулазиз Раджабович,
доктор педагогических наук,
профессор, заведующий кафедрой
программирования и интеллектуальных
систем Международного университета
туризма и предпринимательства
Таджикистана

Официальные оппоненты:

Сатторов Абдурасул Эшбекович-
доктор педагогических наук, профессор
кафедры алгебры и геометрии
Бохтарского государственного
университета имени Носира Хусрава

Азимова Назира Самадовна-кандидат
педагогических наук, доцент кафедры
математико-естественных наук ГОУ
“Таджикский государственный
университет права, бизнеса и политики

Ведущая организация:

ГОУ “ Государственный педагогический
университет имени С.Айни”

Защита диссертации состоится « » 2024 г. в на заседании диссертационного совета 6D.KOA-046 при ГОУ “Худжандский государственный университет им.академика Б.Гафурова” (735700, Республика Таджикистан, Согдийская область, г. Худжанд, проспект Мавлонбекова, 1).

С диссертацией и авторефератом можно ознакомиться в центральной научной библиотеке ГОУ “Худжандский государственный университет им.академика Б.Гафурова” и на сайте www.hgu.tj

Автореферат разослан « »..... 2024 г.

Ученый секретарь диссертационного совета,
доктор педагогических наук, доцент

Абдуллоева М.А.

ВВЕДЕНИЕ

Актуальность темы исследования. Информационно - коммуникационная технология (ИКТ) в образовании обладает огромным потенциалом для обслуживания и помощи людям, связанным с процессом и продуктом образования во многих отношениях. Например, может привести существующую систему образования в соответствии с обществом, богатым информацией, предоставляя услуги сложных инструментов, методов и приёмов в его распоряжении. Использование ИКТ может привести к сдвигу парадигмы в традиционных взглядах и методах обучения, в процессе обучения.

Таким образом, поощрение студентов к активному участию в обучении дает возможность ориентировать образовательный процесс к учащимся. Студенты становятся самостоятельными в приобретении и применении знаний и навыков. Делая акцент с преподавания к обучению, тем самым создается более интерактивная и привлекательная учебная среда как для преподавателей, так и для студентов. Изменяется роль преподавателей от простого транзиттера знаний на роль обучающего. Позволяет студентам становиться все более ответственными за свое обучение, поскольку они ищут соответствующую информацию и знания благодаря своим собственным усилиям, синтезируют и делятся своими знаниями с другими. Это заставляет их реализовать свои образовательные потенциалы. Они даже ставят свои индивидуальные цели для роста и развития своих потенциалов.

ИКТ готовит учителей к решению проблем обучения современной эпохи. Это помогает учителям в правильном исполнении их многомерных обязанностей в различных областях образования. ИКТ может быть полезен не только учителям для их собственного образования и обучения, но и для творческого применения, для ускорения роста своих обучающихся.

Образовательные учреждения, не имеющие доступа к компьютерным устройствам, таким как ПК, ноутбуки, планшеты или смартфоны, могут применять ИКТ в форме радиопередач и телепередачи. Традиционные инструменты ИКТ такие как картинки, диаграммы, модели, графики, доска, газеты, образовательные посещения, экскурсии или образовательные ярмарки и выставки, можно использовать для обучения и применения школьных предметов. Преподаватели могут подготовить свои планы уроков, написать вопросник, подготовить оценки и диагностический тест, чтобы проверить работу студентов. Студенты могут выполнять свои задания, используя MS Word, используя творческие дизайны и шаблоны. Это особенно важно для обучения студентов сбору и представления данных в

форме - гистограммы, круговых диаграмм и т.д.

Открытые дистанционное образование в университетах являются новыми открытиями для трудящихся для приобретения знания, также для обучения дома через ИКТ.

ИКТ может быть полезен для преподавателя следующими образом: Преподаватель может выучить различные языковые навыки с помощью ИКТ. Они могут выполнять различные программы сертификации, управляемые известными учебными заведениями.

Преподаватель может также может участвовать в дискуссиях и конференциях с экспертами своего предмета, чтобы повысить свои знания и навыки с помощью аудио и видеоконференций. ИКТ также помогает преподавателю изучать инновационные методы обучения. Он может работать со студентами по различным проектам и заданиям. Это также помогает ему обеспечить преподавательское содержимое, домашние работы и т. д. Он может участвовать в различных программах обучения без отрыва от работы и семинаров, которые необходимы для его профессионального развития с помощью ИКТ. Также ИКТ помогает преподавателю направлять своих студентов в учебные материалы, доступные в Интернете, электронных книгах и социальных сайтах.

ИКТ также помогает ему создавать учебную программу субъектов. Он может изучать учебные программы разных стран для изучения их плюсов и минусов, проблем, а также социологических и психологических вопросов, связанных со студентами. Все это помогает ему создать учебную программу, которая приводит к достижению целей и задач предмета обучения.

ИКТ может быть полезен для студента следующими образом: студент может учиться через онлайн –ресурсы. Существуют разные ресурсы, с помощью которых студентам будет полезно понять тему; студенты могут учиться на своем месте и в любое время; они могут встретиться с преподавателями в Интернете и получить необходимую информацию по этому вопросу.

Таким образом, существуют разные приложения, благодаря которому процесс обучения становится более простым. Эти приложения помогают преподавателям и студентам общаться друг с другом и получать знания по конкретному предмету. Педагоги также изучают различные приложения для обучения, а студенты используют для процесса обучения.

В целом, все это в текущем контексте очень важно для преподавателей и студентов специальности и направления истории.

Степень изученности темы исследования. Вопросы развития основ сущности и личностных качеств человека, имеющих большое значение для

его профессионального развития в будущем, признаются очень важными в философии, психологии, педагогике. Классики педагогической и психологической науки обращались к разным аспектам данного вопроса в разные периоды (А.Дистервег, Ю.А. Коменского, И.Г. Песталлоци и др.)

Формирование личности учителя, раскрытие общетеоретических аспектов, совершенствование формы и методов профессионально-педагогической подготовки будущих учителей изучены в трудах ученых О.А.Абдуллина, С.И.Архангельского, М.Лутфуллоева, Н.Д.Никандрова, В.А.Сластенина, Н.Ф.Тализина, Ф.Ф.Шарипова и др. В них обоснованы цель, задачи и структура подготовки будущих учителей в учреждениях высшего профессионального образования.

Многие исследователи, такие как М.Ю.Бухаркина, О.А.Козлов, А.Ю.Кравсова, Т.А.Лавина, И.В.Роберт и другие. Они определили образовательную информацию как процесс обеспечения сферы образования методикой и практикой разработки и надлежащего использования средств ИКТ, направленных на реализацию психолого-педагогических целей образования.

Изучение влияния ИКТ на содержание и подготовку студентов высших профессиональных учебных заведений рассмотрены в исследованиях следующих ученых: С.А.Бешенкова, А.В.Кузнецова, М.П.Лапчика, А.Р.Мирзоева, Ф.Ф.Шарипова, Н.Н.Шоева, Ф.С.Комилиён, Б.Ф.Файзализода, А.Е.Сатторова и др. нашли свое отражение. Следующие ученые, такие как А.М.Витта, А.Н.Завьялова и др.

Теоретико-методические аспекты подготовки будущих учителей истории на исторических факультетах высших профессиональных учебных заведений описаны в трудах З.И.Гузненко, М.Н.Дудина, Л.Н.Мазур и др.

Несмотря на постоянное внимание ученых к различным аспектам профессиональной подготовки специалистов, у нас есть основания полагать, что в теории и практике высшего профессионального образования есть много тем, которые еще не исследованы и изучены, и мы можем изучить вопрос содержания. Перечислим теорию и методику исторического профессионального образования в контексте новых образовательно-познавательных парадигм. Монографическое изучение и анализ психолого-педагогической литературы, публикаций теоретико-методического аспекта, различных статей на страницах журналов показывают, что вопросы ИКТ посвящены образованию и рассматриваются как важный аспект качества образования, главным образом в отношении к общему образованию и в меньшей степени к высшему. На данный момент концептуальные и теоретические аспекты данного вопроса разработаны, тогда как научно-

методические и учебно-методические основы использования ИКТ в конкретных областях очень редки. Нам не удалось обнаружить каких-либо научных исследований, связанных с подготовкой преподавателей исторического факультета высших профессиональных учебных заведений в контексте использования ИКТ в профессиональной деятельности, и этот факт является новизной темы нашего диссертационного исследования под названием «Подготовка будущих учителей-предметников истории с использованием информационных технологий и коммуникаций».

Несмотря на то, что вопрос теоретической и практической подготовки учителей истории в учреждениях высшего профессионального образования разработан в определенной степени, в данном исследовании рассмотрены особенности подготовки студентов исторического факультета в связи с использованием ИКТ, принимая во внимание изменения педагогической деятельности в условиях информационного образования, не получили достаточного отражения.

Таким образом, выделяются следующие отличия: 1. Объективные требования сферы образования к учителям-предметникам истории, готовым использовать ИКТ в своей профессиональной деятельности и относительно низкий уровень подготовки данной организации по сравнению с этой подготовкой у выпускников высших профессиональных учебных заведений; 2. Стоящие перед учреждениями высшего профессионального педагогического образования задачи подготовки будущих учителей-предметников истории в связи с использованием ИКТ в профессиональной деятельности и недостаточной научной проработкой педагогических условий и их решением в образовательном процессе; 3. Были применены следующие педагогические условия: разработка содержания и содержания блоков и модулей; осуществление междисциплинарной интеграции ряда информационных и общепрофессиональных предметов и использование смежного образования.

Обращая внимание на эти **противоречия**, выражается проблема исследования: каковы педагогические условия подготовки будущих учителей истории в связи с использованием ИКТ в педагогической деятельности?

Связь исследований с программами (проектами) или научными темами. Диссертационное исследование выполнено в рамках реализации перспективного плана научно-исследовательских работ кафедры методики преподавания информатики Бохтарского государственного университета имени Носира Хусрава на 2015-2020 гг. на тему «Современное образование и инновационные педагогические технологии» и основных положений Национальной стратегии образования Республики Таджикистан на период до

2030 года.

Общая характеристика исследования

Цель диссертационного исследования – определение, теоретическое обоснование и экспериментальная проверка педагогических условий применения ИКТ в профессиональной подготовке будущих учителей истории.

Задачи исследования:

- в контексте применения в профессиональной деятельности ИКТ определить сущность, содержание и структуру подготовки будущих учителей истории;

- в профессиональной деятельности применения ИКТ учителями истории установление и обоснование главных направлений;

- в профессиональной деятельности в условиях применения ИКТ конкретизировать и теоретически обосновать и экспериментально проверить педагогические условия будущих учителей истории;

- в условиях применения ИКТ и оценка качества ИКТ и уровня их и организованности установление показателей и компонентов подготовленности будущих учителей-предметников истории.

Объектом исследования является система профессиональной подготовки будущих учителей истории в учреждениях высшего профессионального образования на основе использования ИКТ.

Предметом исследования является процесс и условия профессиональной подготовки будущих учителей истории в учреждениях высшего профессионального образования в условиях использования информационных и профессиональных технологий.

Гипотеза исследования. В профессиональной деятельности можно улучшить профессиональную результативность подготовки будущих учителей истории в условиях применения ИКТ, если:

- в контексте применения ИКТ в профессиональной деятельности установить сущность, содержание и структуру подготовки учителей истории;

- определить и обосновать в профессиональной деятельности учителя истории главные направления применения ИКТ;

- осуществление междисциплинарной интеграции ряда общепрофессиональных и информационных и дисциплин;

- подготовка реализующего аспект применения блочно-модульного содержания подготовки, общие вопросы применения в образования ИКТ, а также вопросы реализации потенциала ИКТ в сфере истории;

- в процессе подготовки студентов в сфере применения ИКТ применение технологии контекстного обучения.

Этапы исследования. Сбор материалов, изучение и анализ литературы по теме и объекту исследования, публикация научных статей и подготовка диссертаций проводились в три этапа в течение всех периодов исследования (2017-2023 годы).

Первый этап (2017-2018 гг.) посвящен проблеме теоретического анализа философской, психолого-педагогической и научно-методической литературы по проблеме подготовки будущих учителей истории в контексте использования ИКТ в профессиональной подготовке. На этапе тестовой апробации был проанализирован и обобщен опыт работы учреждений высшего профессионального образования на основе подготовки будущих учителей истории в сфере ИКТ. Определены теоретические основы решения проблемы, высказана рабочая гипотеза, определены методы исследования.

На втором этапе (2019-2020 гг.) выявлены и теоретически обоснованы педагогические условия повышения эффективности подготовки будущих учителей-предметников истории к использованию ИКТ в профессиональной деятельности, и на этой основе педагогический пилотаж были проведены испытания.

Третий этап (2021-2023 гг.) исследования посвящен систематизации, выводу и обобщению полученных результатов, формированию выводов, подготовке текста в виде кандидатской диссертации.

Теоретические и методологические основы исследования:

- общая теория педагогических систем и систем и технологий (В.П.Беспалько, В.И.Загязинский, М.В.Кларин, И.Я.Лернер, П.И.Пидкасистый, Г.К.Селевко и др.);

- современные концепции развития высшего профессионального образования (С.И.Архангельский, В.А.Бордовский, Г.А.Бордовский, Б.С.Гершунский, Н.Д.Никандров, В.А.Садовничий, Ю.Г.Татур и др.);

- понятие компетентного отношения, позволяющее выделить информационную компетентность как одну из ключевых структур в структуре подготовки специалистов (Л.В.Бочарова, В.И.Байденко, А.С.Белкин, Ф.Е.Зеер;

- исследование использования ИКТ в образовательном процессе (Арефьев В.Н., Баранов П.А., Григорьев С.Р., Долинер Л.И., Матрос Д.Ш., Машбиц Е.И., Петриенко А.И., Стариченко В.И., Троян Г.М. и др.);

- концептуальные отношения к методике преподавания истории как предметной области, опирающейся на дидактический принцип и методологию исторической науки (Л.Н.Алексанкина, А.А.Вагин,

Е.Е.Вяземский, А.Т.Степанишев, О.Ю.Стрелова, М.Т.Студенкин и др.;

-теоретические и практико-ориентированные исследования экспериментально-исследовательских работ в когнитивной сфере (В.С.Безруков, В.И.Загвязинский, А.М.Говиков, Ф.Ф.Шарифзода и др.);

Источники исследования. Для нашего исследования большое значение имеют нормативно-программные и концептуальные государственные и законодательные документы, касающиеся вопросов образования и информирования населения Таджикистана: – вторая часть источников – государственные стандарты общего и высшего профессионального образования по познавательной области «История»; школьные и высшие образовательные программы в соответствии с актуальными предметами информационно-технологического направления: создавать учебные пособия и учебные планы; - при подготовке диссертации предметом нашего исследования и изучения был широкий спектр педагогической, психологической, исторической, педагогической, учебно-методической литературы.

Помимо фундаментальных работ, имеющих непосредственное отношение к теме нашего исследования, а также материалов, опубликованных в периодических изданиях - газетах и журналах («ИКТ в образовании», «Информатика в образовании», «Компьютер в школе», «Педагогика», «Педагогическая информатика», «Преподавание истории в школе» и др.) публиковались, изучались и обсуждались; – также использовались ресурсы сети Интернет, посвященные теме информирования системы образования (портал «Информационно-коммуникационные технологии в образовании», «История», «Помощь и содействие учителю» и др.).

Эмпирические предпосылки и методы исследования в соответствии с целями и задачами темы исследования, использовались теоретические и эмпирические методы исследования:

– теоретические методы: сравнительно-исторический, анализ педагогической и научно-методической литературы, документов по вопросам образования, действующих нормативно-правовых актов по вопросам информатизации, метод синтеза, сравнения, вывода и моделирования;

- использовались в основном эмпирические методы, к которым относятся следующие случаи: педагогическое сравнение, анкетирование, анализ работы учащихся, педагогический эксперимент, методы математической статистики, используемые при обработке данных об успеваемости.

В Хатлонской области расположены исследовательская база факультета истории, права и международных отношений Кулябского государственного университета имени Абуабдуллох Рудаки и факультет истории и права Бахтарского государственного университета им.Насыра Хусрава. В данных экспериментах приняли участие более 190 студентов.

База исследования: факультет истории, права и международных отношений Кулябского государственного университета имени Абуабдуллох Рудаки; факультет истории и права Бахтарского государственного университета им.Насыра Хусрава Хатлонской области. В эксперименте участвовали более 190 студентов.

Новизна исследования:

1.В контексте использования ИКТ описаны сущность, структура (применение, специальная и общая подготовка) и содержание подготовки будущих учителей истории;

2.В профессиональной деятельности учителей истории главные аспекты применения ИКТ, использование совершенствующихся информационных систем;

3.Подчеркнуты мотивация, познавательная концепция и деятельность как компоненты подготовки учителя истории относительно применение в профессиональной деятельности ИКТ, - определены показатели и установлен уровень организационных компонентов подготовки;

4.Определены и обоснованы общее воздействие средствами мультимедиа на восприятие пользователем информации, в том числе эмоциональных, зрительных, слуховых и движущихся образов, моделирование и проектирование реальных и виртуальных объектов, поиск, архивирование и хранение профессиональной информации;

5.Принимая во внимание всю систему методов, приемов и средств обучения, и применяя их системно и коллективно, обеспечено и предложено успешное решение учебных задач применительно к ИКТ студентов исторического факультета.

Положения, выносимые на защиту:

1.Определение понятия «информационная компетентность обучающегося» - как комплексная характеристика обучающегося, нами понимается в сфере ИТ к высоким уровнем теоретических знаний и практических навыков, подготовка к использованию техники и вычислительной техники определились в профессиональной деятельности умение, применять данные знания в процессе освоение основных образовательных программ ВУЗа;

2. Процесс овладения теорией и практикой применения ИКТ для сбора и передачи, обработки в контексте применения ИКТ в профессиональной деятельности в рамках концепции подготовки будущего учителя истории (как компонента информационной компетентности) понимается хранением, производством различной информации (имиджевой, текстовой), реализацией информационного взаимодействия решения общепедагогических, методических задач и планирования;

3. Оцениваемая как системная характеристика специалиста формирование подготовки, включает в себя следующие компоненты целью подготовки :

- для решения проектных задач специальное и стандартное применение программно-аппаратных средств в когнитивных целях; принадлежность овладению методами обучения обучающихся в данном контексте на занятиях истории; - познавательные предпосылки ИКТ-знаний;

- в сфере ИКТ стремление к приобретению знаний, умений и навыков применения - мотивационный;

- обеспечение специальными программно-аппаратными средствами решения задач планирования как теоретические основы; для решения проектных задач на уроках истории принадлежность методам обучения обучающихся применению специальных программ;

- в образовательных целях возможность применения базы данных, аппаратного и программного обеспечения, а также их применение;

- оперативное наличие электронных образовательных ресурсов в образовательных целях, также умений и навыков использования специальных аппаратно-программных баз данных;

- в профессиональной деятельности возможность применения электронных познавательных ресурсов, программных средств ИТ;

- знание методов обучения учащихся специальному использованию технических и программных средств на уроках истории предполагается этим;

4. На основе теоретических выводов и практического опыта разработана структурно-функциональная модель использования ИКТ в деятельности студентов исторического факультета, состоящая из совокупности взаимосвязанных элементов, таких как: предметный, технологический, методические, организационные, задачно-результатные прогностические критерии, что позволяет успешно формировать желаемые навыки и, в свою очередь, помогает студентам осваивать объектно-ориентированное программирование и по специальности/направлению «История» высшее профессиональное образование решать профессиональные задачи

дальнейшей работы.

5. Эффективное использование ИКТ на историческом факультете высшей педагогической школы может быть достигнуто только благодаря использованию научного метода, разработанного на основе непротиворечивых принципов, последовательности и порядка, осуществляемая общетеоретических знаний на коротких курсах к созданию как можно большего их числа, создаваемая под контролем развития на всех этапах обучения необходимых навыков и умений в вузе т.е. логически.

Теоретическая значимость исследования состоит в том, что: дано научно-теоретическое обоснование потребности системы образования в учебно-методическое обеспечение образовательной деятельности в вузе; определены эффективные пути и средства использования ИКТ в подготовке будущих учителей истории в условиях образовательной деятельности в вузах Таджикистана; теоретически обосновано методологическое и методическое осмысление особенностей и условия использования ИКТ в подготовке будущих учителей истории; исследование позволило на качественно-новом уровне раскрыть специфику использования ИКТ в подготовке будущих учителей истории в вузе.

Практическая значимость исследования заключается в том, что разработанный автором спецкурс «Использование ИКТ в профессиональной деятельности учителя истории», содержащий теоретические и практические, контрольные и комплексные материалы, разработан автором для Учебно-воспитательный процесс исторического факультета - это учебные задания для студентов, включающие основные направления использования ИКТ, связанные с профессиональной деятельностью учителей истории и позволяющие совершенствовать подготовку будущих учителей истории.

Результаты исследования могут быть использованы при подготовке учителей истории, а также специалистов других гуманитарных специальностей в учреждениях высшего профессионального образования и институтах повышения квалификации и переподготовки работников образования в зависимости от города и регионов страны.

Степень достоверности результатов исследования с исходными методологическими и теоретическими положениями; научное обоснование темы исследования на основе анализа педагогической теории и практики; изучение исследований в области психологии, педагогики, информатики (информационных технологий), в образовании; использование взаимодополняющих методов, полностью совместимых целей, задач и темы исследования; подтверждение результатов исследования с помощью статистических методов и анализа; обеспечивается непосредственное участие

автора в профессиональной деятельности преподавательской, научно-методической, исследовательской и ее организация на тестовой базе.

Соответствие диссертации паспорту научной специальности. Диссертационная работа по содержанию соответствует содержанию паспорта научной специальности 13.00.08. – Теория и методика профессионального образования (13.00.08.04 – Теория и методика гуманитарных дисциплин).

Личный вклад соискателя ученой степени в исследовании. Личный вклад автора заключается в его непосредственном участии на всех этапах исследования: планирование, выбор и обоснование темы, подготовка структуры диссертации, определение целей, задач и объектов и тем, поиск и нахождение необходимой литературы по теме исследования, сбор и сортировка результатов исследований в виде экспериментальных данных и их обработка, анализ результатов обработки экспериментальных данных, подготовка и публикация научных статей, участие в научных мероприятиях, обобщение полученных результатов и подготовка диссертация.

Апробация и внедрение результатов диссертации. Результаты диссертационной работы реализованы практически на всех этапах исследования (2017-2023гг.). Основные теоретические положения и результаты исследования обсуждались на научных собраниях кафедры методики преподавания информатики и ежегодных научных конференциях профессоров, преподавателей, докторантов, магистрантов и студентов Кулябского государственного университета им.А.Рудаки, в международных и республиканских конференциях «Актуальные вопросы математики современности: их перспективы и решения» (Душанбе, 2019 г.), «Актуальные вопросы науки и образования в условиях глобализации», (Куляб, 2020 г.), «Вклад проф. Шарипова Ф.Ф. в развитии информационных технологий в сфере высшего профессионального образования Республики Таджикистан» (Душанбе, 2021 г.), «Актуальные проблемы математики современности: перспективы и пути их решения» (Душанбе, 2019 г.).

Публикации по теме диссертации. Результаты исследовательской работы отражены в 11 публикациях автора, из них 5 научных статей, опубликованных в рецензируемых журналах ВАК при Президенте Республики Таджикистан, а остальные 6 статей, опубликованны в других сборниках материалов научных конференций.

Структура и объем диссертации. Диссертационное исследование состоит из разделов «Введение», «Общая характеристика работы», двух глав, раздела «Заключение» с подразделом «Рекомендации по практическому использованию результатов», раздела «Список литературы» с подразделом «Публикации по теме диссертации». Общий объем диссертации состоит из

183 страниц компьютерного текста, набранного с помощью процессора Microsoft Word, и включает 25 рисунков, диаграмм и 11 таблиц. Нумерация рисунков и таблиц общая для обеих глав диссертации. Список литературы включает 208 наименований.

ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ ДИССЕРТАЦИИ

Во **введении** обосновывается актуальность темы, описаны степень изученности темы, цель, задачи, объект, предмет исследования, научная новизна, теоретическая и практическая значимость исследования.

Первая глава **«Научно-теоретические основы использования ИКТ в системе высшего профессионального образования»** включает в себя трех разделов.

Первый раздел первой главы озаглавлен **«Теоретические аспекты информационной компетентности студентов-историков в условиях использования ИКТ»**. Развитие общества связано с развитием образования: непосредственно в данной сфере закладываются основы социального, психологического, культурного и профессионального развития общества.

В таких условиях познание и рациональное познание мира в поиске более оптимальных (подходящих) средств современного цивилизованного развития приобретают решающее значение. Сопровождающий становление нового общества «Информационный взрыв» приводит к увеличению объема познавательной деятельности, переносу производства знаний на основе технологической информации, широкому применению компьютера как средства получения новых знаний.

Существуют различные причины для данных группы компетенций. Во-первых, эти компетенции делятся на компетенции, принадлежащие как всем людям, так и нацелены на определенные качества людей. Во-вторых, это основанных на практико-ориентированной установке группа компетенций, к которой относятся и информационные компетенции.

Второй раздел первой главы озаглавлен как **«Современное состояние и особенности использования ИКТ в системе высшего педагогического образования Республики Таджикистан»**. Современное общество Таджикистана, к выпускникам образовательных учреждений различного уровня и профиля предъявляет высокие требования, имеющее тенденцию к информационному ориентированию, в том числе: способность к быстрой подготовке и переподготовке формирование профессиональных компетенций специалиста, в том числе СИ. Это требование в полной мере распространяется на выпускников высших профессионально-педагогических учебных заведений, согласно требованиям государственного стандарта которым необходимы не только базовые знания по изучаемому предмету, но

и профессиональные задачи с применением ИКТ для поиска, запоминания, обрабатывать и управлять информацией, иметь возможность работать с информацией в компьютерных сетях и решать задачи.

В ряде нормативно-правовых документов и государственных программ в РТ нашли свое отражение процессы информирования системы образования и общества. Например, «Программа компьютеризации общеобразовательных учреждений среднего образования Республики Таджикистан на 2003-2007 годы», утверждена постановлением Правительства Республики Таджикистан №502 от 31 декабря 2002 года. Цель программы – вооружить учащихся знаниями, навыками и умениями по работе с компьютерной техникой и таким образом скорректировать уровень подготовки специалистов по мировым стандартам.

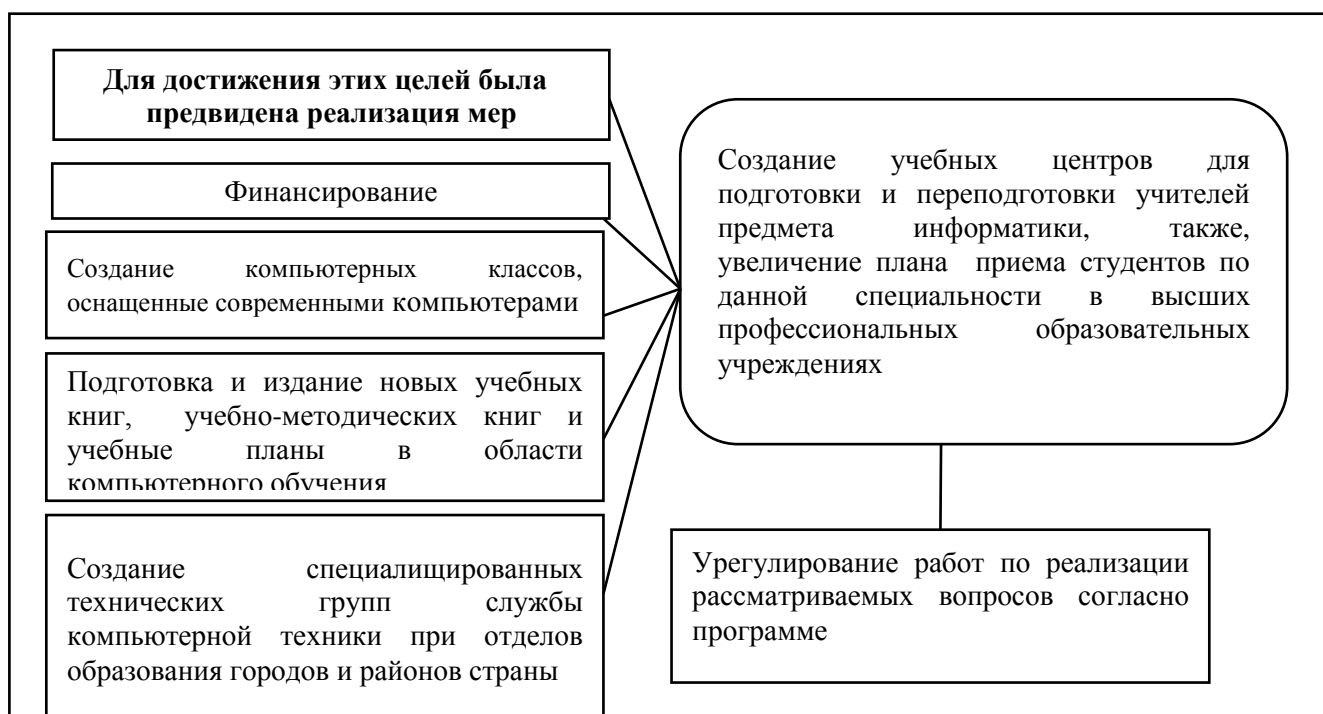

Рисунок 1. Модель цели, реализации и создания образовательных центров.

Таким образом, изучение и анализ нормативных документов, а также научной литературы, посвященной использованию информационных технологий в образовании по различным предметам вуза, позволяют выделить три основных элемента процесса обучения с помощью ИКТ для студентов исторического факультета. высших профессиональных учебных заведений: эти технологии, положение о программах, в которых данные технологии применяются; а также техническую поддержку, позволяющую использовать эти технологии на практике.

Таблица 1. Применение ИКТ в процессе преподавания истории.

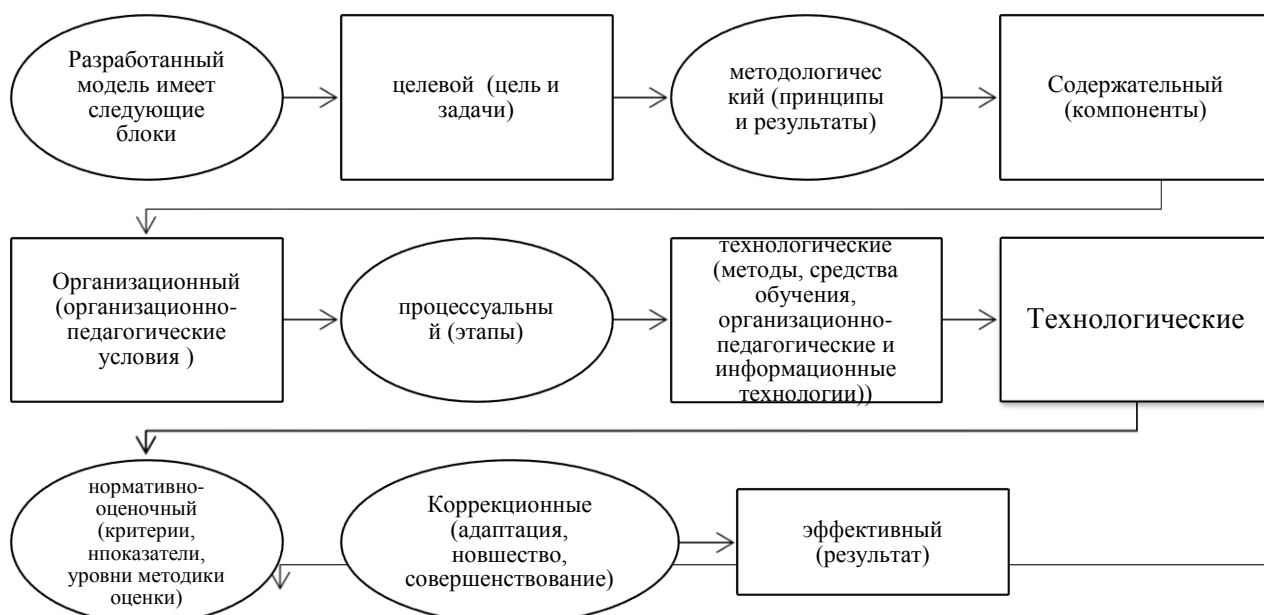
Использование в процессе преподавания истории новых ИКТ.

Технологии		
Технологическое обеспечение	Программное обеспечение	
компьютерное проекторное Интерактивные доски Кликеры и другие	Геоинформационные технологии Дистанционная технология Организационная технология Технологии видеоконференции	Процедуры мультимедийных технологий (тольковые электронные словари и подобные тестовые компьютерные программы)

Третий раздел первой главы озаглавлен «Современное состояние и особенности использования ИКТ в системе высшего педагогического образования Республики Таджикистан».

На основе полного учета индивидуальных особенностей будущего педагога и его возможностей в процессе активной самообразовательной деятельности происходит осуществление личностно-деятельностного управления.

Рисунок 2. Модель подготовленных блоков и целей.

На данном этапе основные виды деятельности можно охарактеризовать следующим образом: – проведение контрольных итоговых мероприятий.

Цель – установить уровень когнитивной сформированности и оперативных элементов подготовки; – анкетирование и интервью со студентами. Цель заключается в том, чтобы определить конечный уровень сформированности таких компонентов, как целеустремленность и воля, познавательная и рефлексивная; – подведение итогов процесса обучения будущих учителей применению ИКТ обучающимися.

Таблица 2. Описание уровней формирования подготовленности будущих учителей.

Компонент	Наименование уровня	Описание уровней
Гнесеологический	Низкий	знания для работы в компьютеризированной образовательной среде, первичные знания, характеризующиеся осознанным восприятием и хранящиеся в памяти
	Средний	знание работы в компьютерной среде образования, знания глубокие, но не систематизированы, недостаточно обобщены
	Высокий	знание работы в компьютерной среде образования, глубокие, систематические, ценные и осознанные знания
Траксиологический	Низкий	умение самостоятельно решать типовые педагогические задачи, не характерные для учебной компьютерной среды
	Средний	умение самостоятельно решать типичные педагогические проблемы, характерные образовательной компьютерной среде (ОКС).
	Высокий	умение решать задачи педагогического типа, что характерно для образовательной компьютерной среды (ОКС).
Аксиологический	Низкий	негативная или нейтральная мотивация в работе образовательной компьютерной среды. Значимые и ценные отношения.
	Средний	
	Высокий	Что такое положительная мотивация?

Так, формирование подготовки будущего учителя к работе в компьютерной среде образования реализуется посредством разработанной модели указанного процесса, основой которой является компетентностная

установка в профессиональном образовании.

Вторая глава озаглавлена «**Обеспечение эффективности и внедрение ИКТ в учреждениях высшего профессионального образования Республики Таджикистан**» и состоит из трех глав.

Первый раздел второй главы озаглавлен «**Внедрение использования ИКТ в системе высшего педагогического образования Республики Таджикистан**» и сосредоточен на процесс обучения в общеобразовательных учреждениях, относящиеся педагогическим технологиям в образовании. В то же время постепенно появлялись работы, раскрывающие особенности применения технологии в системе высшего профессионального образования. Современные педагоги применяют информационные технологии в качестве инструмента в соответствии с различными блоками учебного плана при подготовке и проведении учебной деятельности

Таблица 3. Этапы развития ИКТ в образовательно-когнитивном процессе высших профессиональных образовательных учреждений.

№	Принцип обработки информации	Инструментарий	Коммуникации
1.	Ручной	Лист, печатная книга	Почта
2.	Механический	Механические аппараты	Почта
3.	Электрический	Электрические аппараты	Почта
4.	Электронный	Электронно-вычислительные средства	Почта
5.	Компьютерный	Персональные компьютеры	Местная сеть
6.	Сетевой	Местные сети и глобальные компьютерные	Местные сети и глобальные

Деятельность преподавателей и студентов на современном этапе развития технологий включает в себя контрольно-ревизионную работу с применением аппаратных и программных средств, а также возможности сети Интернет. Применение ИКТ содействует и побуждает учащихся к креативной учебной деятельности.

Второй раздел второй главы называется «**Реализация информационной модели будущих учителей истории в системе высшего профессионального образования Республики Таджикистан**», и в данной части изучаются основные этапы проведенного нами педагогического

эксперимента. В ходе реализации проверялась эффективность педагогических условий формирования будущих педагогов учреждений высшего профессионального образования в аспекте использования образовательных ИКТ на историческом факультете. На базе Бахтарского государственного университета имени Насыра Хусрава и Кулябского государственного университета им.А.Рудаки проводилась экспериментальная работа по формированию у студентов высшего профессионального педагогического учебного заведения в отношении применения образовательных ИКТ.

Целью данного этапа экспериментальной работы является реализация предложенной модели ИКТ-образования студентов в учебно-информационном процессе исторического факультета ВПВ. Тестовые задания: – обоснование основных принципов организации образовательного процесса Вуза педагогической направленности в тексте его информации; – создание относительно эффективных ИКТ-условий для обучающихся в образовательном процессе на основе официальной информации; – определение общей стратегии и технологических средств, обеспечивающих ИКТ для совершенствования образования в условиях информатизации учебного процесса исторического факультета Вуза педагогической направленности. Объектами исследования были: экспериментальная и контрольная группы студентов КГУ им. А.Рудаки и студентов БГУ им. Насыра Хусрава (1-4 курсы). В состав экспериментальной группы вошли студенты факультетов истории и права. Описание выбора. Всего по специальной пилотной программе работали 200 студентов различных курсов образовательного учреждения высшего профессионального образования. В целях реализации поставленных целей и задач были проанализированы психолого-педагогические исследования по данному вопросу, а также проанализированы результаты измерений в диагностическом разделе теста. Данный порядок позволил достаточно и четко определить основные педагогические условия, влияющие на успешное формирование ИКТ будущего учителя, а именно: – разработка информационно-коммуникативных ориентиров в профессиональной педагогической деятельности; – овладение личностно-ориентированными образовательными ИКТ в тексте педагогических технологий; – освоение субъектом первого опыта субъектного сотрудничества по вопросам применения ИКТ в процессе обучения. В эксперименте участвовало 100 человек. На основании данной информации были определены экспериментальные группы в количестве 78 человек, а контрольные группы состояли из 30 человек (история), на

историческом факультете КГУ им. А.Рудаки, и 48 человек на факультете истории и Юриспруденция (информатика) БГУ им.Носыра Хусрава. Выбор методологии. Нами разработана методика исследования ИКТ-образования будущих учителей (Табл. 4).

Таблица 4. – Методика исследования ИКТ-образовани будущих учителей.

Компоненты	Критерии и показатели	Методы исследования
Оценочно-мотивационные компоненты	Профессиональная направленность личности (уровень профессиональной мотивации, стремление к самоорганизации, самообучению и рефлексии)	Анализ результатов научно-исследовательской деятельности, переаттестация студентов, тестирование, раздача анкет, наблюдение
Технологический компонент	Подготовка к ИКТ-деятельности (набор умений и навыков ИКТ-деятельности)	Анализ результатов научно-исследовательской деятельности, переаттестация студентов, тестирование, раздача анкет, наблюдение
Когнитивный компонент	Подготовка к применению профессиональных знаний и умений (комплекс умений и навыков ИКТ-деятельности)	Анализ результатов научно-исследовательской деятельности, переаттестация студентов, тестирование, раздача анкет, наблюдение

Ниже мы обсуждаются полученные результаты, показывающие компетентность элементов ИКТ экспериментальной группы. Описание мотивационно-ценностных компонентов с результатами соответствующего раздела анкеты «Самооценка ИКТ-компетентности». В качестве приоритетных ситуаций будущие педагоги выделили те ситуации, определяющие их профессиональный выбор: перспективы трудоустройства, увлеченность будущей профессией, полезность и значимость данной профессии, получение высокого уровня знаний о применении ИКТ в деятельности профессионального будущего.

Студенты-первокурсники как к выпускнику педагогического вуза физически не могут представить требования к уровню владения ИКТ. Положительный ответ дали только 20,8% опрошенных, они еще имеют очень слабое представление или вообще не имеют представления. 39,8% респондентов подчеркнули, что образование соответствует их ожиданиям, а 12,7% студентов выразили неудовлетворенность. 70,1 % студентов считают, что учебные предметы в высшей школе способствуют расширению и

углублению профессиональных знаний, в их случае создают подходящую базу для формирования ИКТ-компетенций.

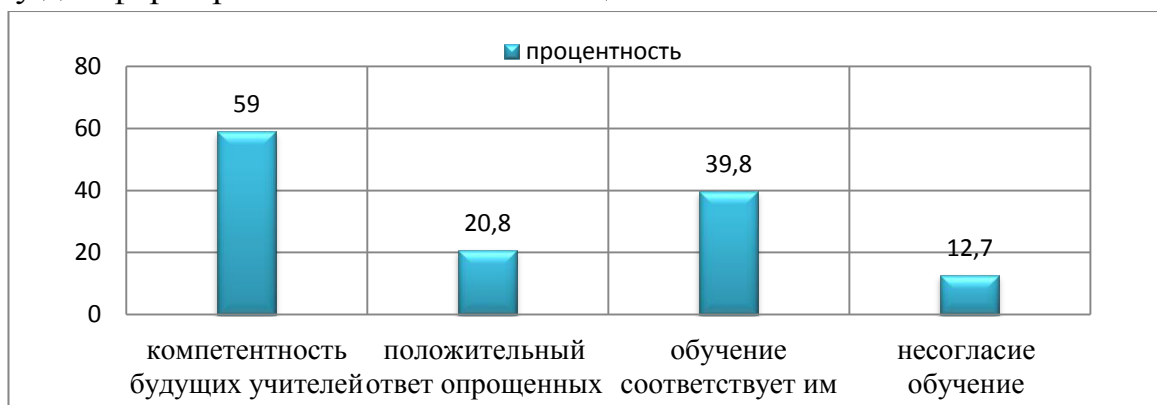

Рисунок 3. – Диаграмма мнений опрошенных в обучении

Респонденты высоко оценили применение ИКТ в образовательной деятельности, а также внеучебную и социальную деятельность в учреждениях высшего профессионального образования, способствующие успешной адаптации первокурсников. Среди факторов, положительно способствующих желанию обучаться в высшем профессиональном учебном заведении с целью приобретения профессиональных компетенций будущего педагога, можно выделить следующие: уверенность и убежденность в важности и актуальности учебного материала для профессиональной деятельности, а также для будущего учителя необходима работа в последующей деятельности. В ВУЗе педагогической направленности положительно оценили информационную среду 46,6 % респондентов, отрицательно - 18,2 %, затруднились ответить - 31,4 %. Хорошо представляют требования к уровню своей профессиональной подготовки как будущего педагога, свою квалификацию по избранной профессии очень большое количество первокурсников - 53%.

Рисунок 4. – Диаграмма факторов в обучении.

С повышением уровня ИКТ-компетентности также выявлены причины личностной связи будущего педагога: внимание к форме подготовки учебно-методических материалов, экономия времени при подготовке СРП и семинарских занятий,, переход на новый уровень информационный процесс, учебно-познавательная личность: осознавать новое и заниматься творческой деятельностью и т.д.

Во второй части анкеты определялся уровень самооценки будущих учителей относительно ИКТ-технологического образования.

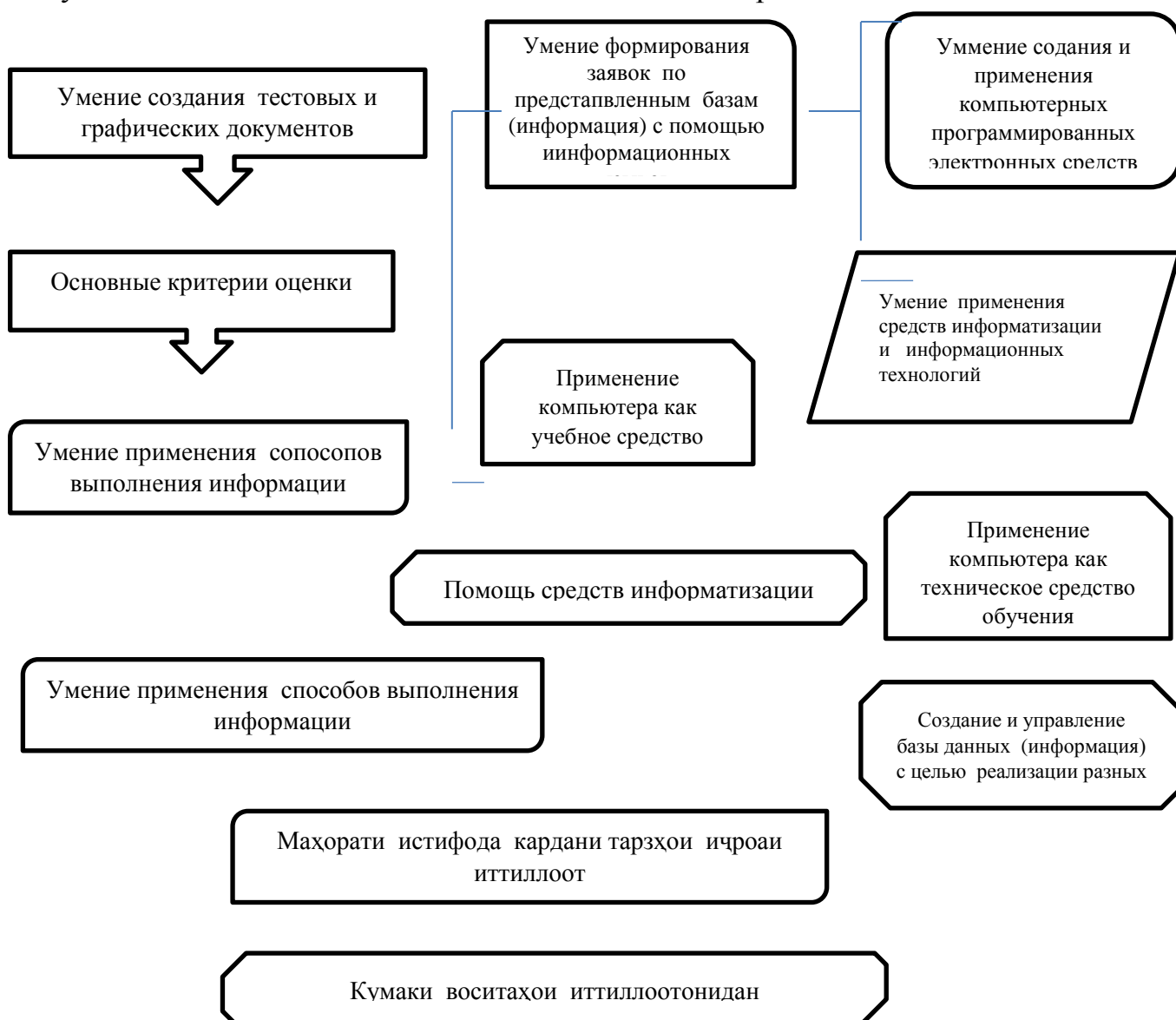

Рисунок 5. – Модель умений применения организации информационных средств.

Так: более 94 % первокурсников хорошими навыками работы и методами файловых операций владеют, 93 % опрошенных с файлами на различных зарубежных носителях информации умеют работать, 85,4 % студентов умеют работать с готовыми офисными приложениями Microsoft,

архивированием навыков, а 78% студентов умеют сжимать файлы.

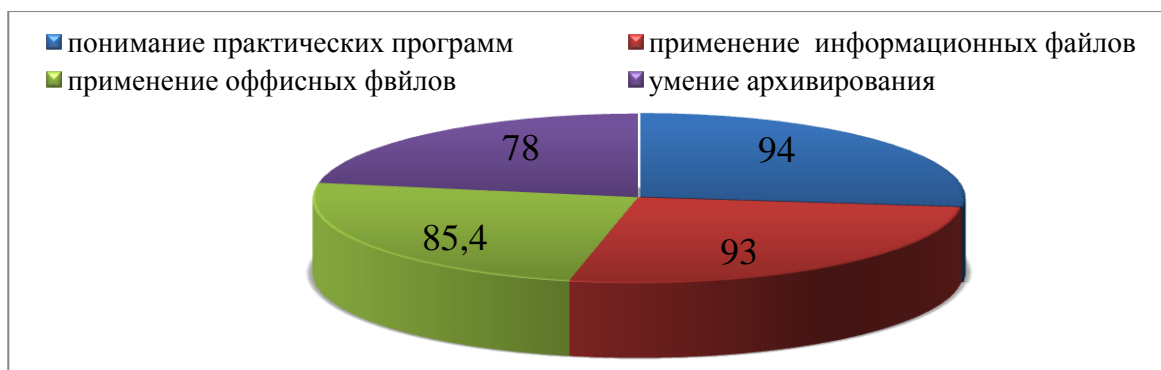

Рисунок 6. – Диаграмма возможности изменяемости программ

84,9 % респондентов умеют самостоятельно устанавливать вспомогательное оборудование, такое как принтер, сканер и т. д. 82 % респондентов отметили, что к сети Интернет могут подключаться 55,6 % устанавливать и обновлять антивирусные программы умеют 44,5 % обучающихся умеют пользоваться интернет-ресурсами для учебной деятельности 51% опрошенных сообщили о проблемах работы с программой Excel, позволяющей формировать таблицу данных, обрабатывать ее, создавать графики и диаграммы, решать математические задачи.

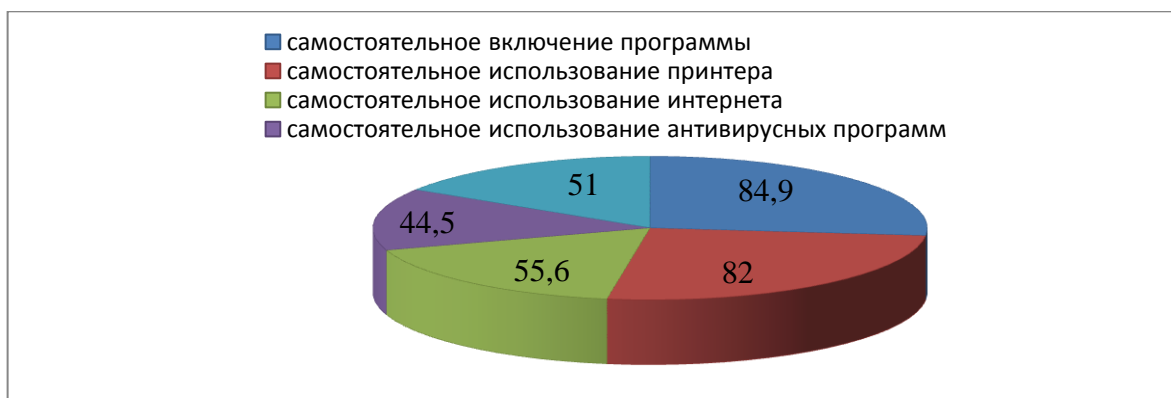

Рисунок 7. – Диаграмма опрошенных самостоятельным образом.

Не умеют составлять электронные презентации 74,8 % опрошенных, 48,5 % признались, что не умеют добавлять в презентацию какие-либо картинки и изображения и другие документы, большинство обучающихся не используют программу Power Point для составления презентации.

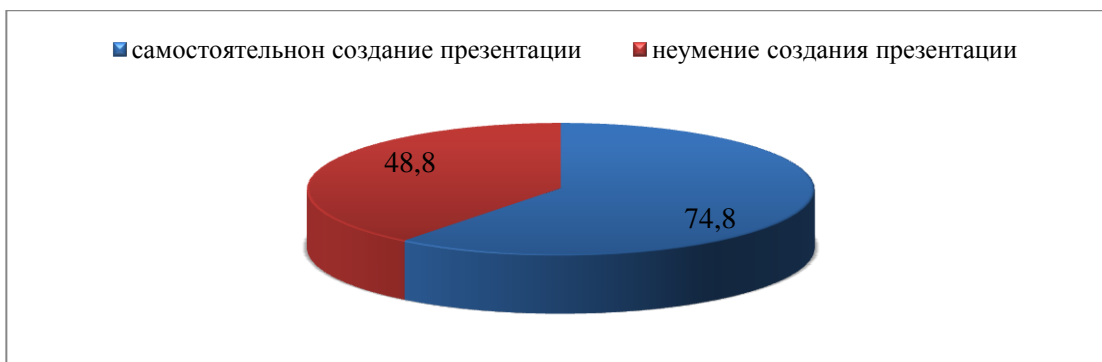

Рисунок 8. Диаграмма опрошенных по созданию презентации.

47% студентов имеют навыки работы с базами услуг и интернет-технологиями; 55,4% студентов применяют Интернет в учебно-воспитательных целях, то есть готовят тезисы к своим докладам и выполняют задания по другим предметам; более 90% респондентов пользуются мобильной связью.

Рисунок 9. Диаграмма опрошенных по применению сети Интернет и сетевых контактов.

Как показал анализ результатов: – 35 % , поступающих в высшие профессиональные учебные заведения абитуриентов, имели возможность выхода в Интернет дома, в то время как в городе такую возможность имели более 50 % абитуриентов; – популярные социальные сети для студентов: «В-контакте», «Одноклассник», «Facebook», «Instagram» и «Tik-tok»; – 10 респондентов знакомы с элементами дистанционного образования, такими как e-learning – электронное обучение, m-learning – мобильное обучение. 12 респондентов знакомы с офисными приложениями Microsoft Office для работы с документами в сети. Данные анкеты показывают, что в целом студенты не обладают достаточным уровнем знаний об использовании ИКТ - 68,2%.

Анализ результатов апробационного этапа исследования, в целом показывает недостаточный уровень знаний и умений первокурсников в сфере применения ИКТ, а также целесообразность формирования ИКТ-педагогике будущих педагогов в условиях высшей школы.

Третий раздел второй главы озаглавлен «**Анализ и оценка результатов педагогического тестирования по вопросу НИОКР в учреждениях высшего профессионального образования**», на основе вышеуказанных методов и методики проводится экспертиза результата проведена ИКТ-организация будущих учителей истории. Обсуждаются полученные результаты, описывающие ИКТ-элементы обучения экспериментальных групп. Был задан вопрос студентам 4 курса экспериментальной группы. По результатам этапа формирования назовем эту группу ГО-2 (группа ГО-тест). Описание элемента ценностных свидетельств представлено по сводным результатам среза соответствующего раздела анкеты «Самооценка ИКТ-компетентности».

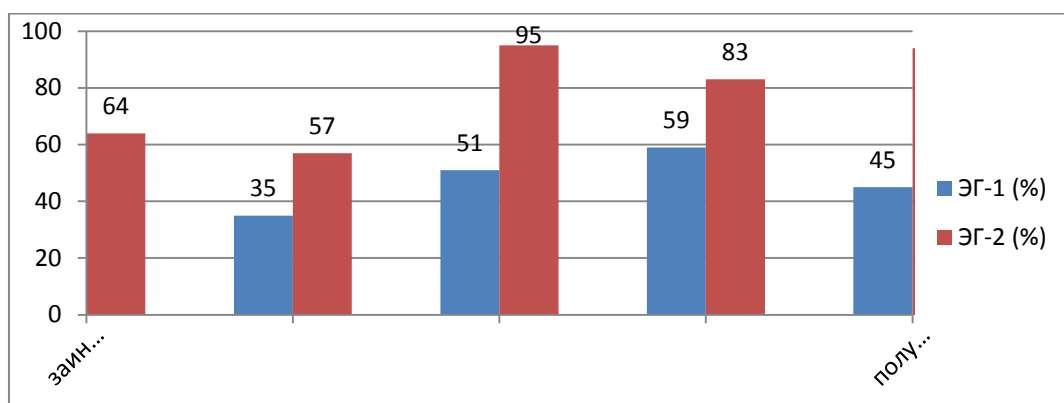

Рисунок 10. Диаграмма факторов профессиональной направленности личности.

73,1% положительно оценили образовательную электронную информационную среду в учреждении высшего профессионального образования. Относительно фиксированы учебно-познавательные причины - 113,7: для приобретения глубоких и устойчивых знаний. Далее - повод для чести - 110,7: в числе лучших учеников хочу быть. Причины игнорирования не изменили своего положения в этом ряду. На наш взгляд, причиной стала большая значимость факторов на этапе адаптации первокурсников к коммуникативной среде вуза, коммуникативные причины учебной деятельности отошли на последнее место - 100,5. В ГО-1 и ГО-2 динамика организационных уровней мотивационно-ценностного элемента следующая:

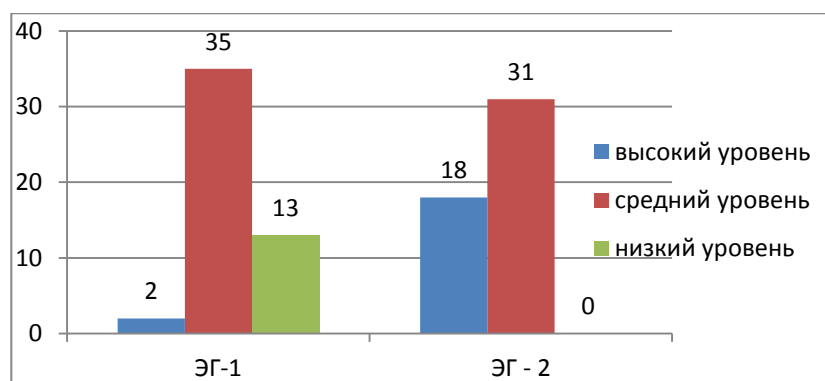

Рисунок 11. Диаграмма развития мотивационно-оценочного компонента ИКТ-образованности (ЭГ-1, ЭГ-2)

Так, о повышении уровня профессиональной мотивации студентов-выпускников свидетельствуют данные результаты, обусловленной их успешной учебой в учреждении высшего профессионального образования. Также выявлена положительная динамика развития ИКТ-технологических компетенций образования.

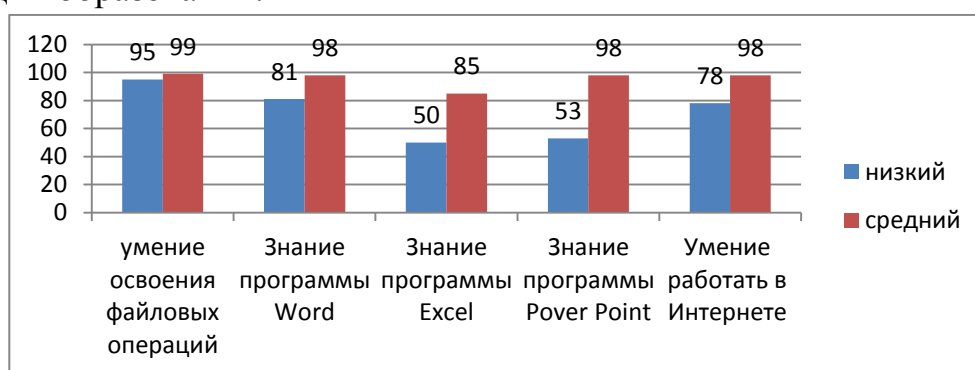

Рисунок 12. Диаграмма развития технологического компоненте ИКТ (ЭГ-1, ЭГ-2)

Так, как показывает анализ результатов анкетирования, знания выпускников в области ИКТ достаточно высоки, что свидетельствует об организации технологических элементов образовательной ИКТ будущих учителей. Важной частью технологических элементов учащихся являются навыки и умения разработки педагогических конструкций с использованием ИКТ.

Описываем результаты защиты курсовой работы студентов ЭГ (в сопоставлении с результатами студентов ГН-1).

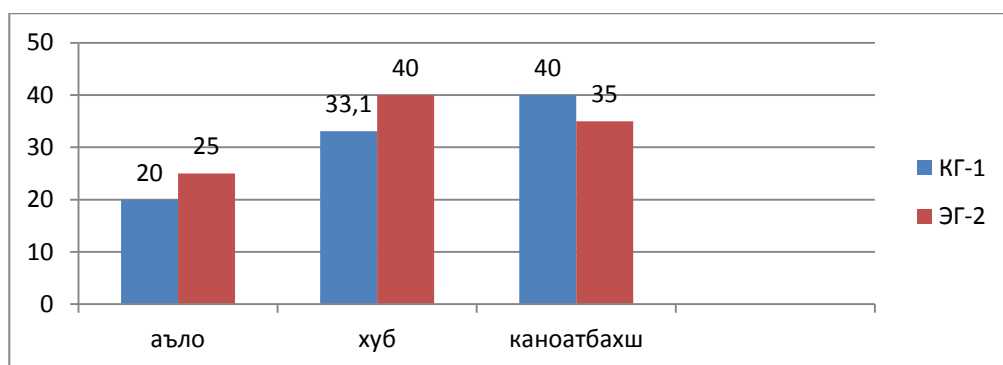

Рисунок 13. Диаграмма результатов защиты курсовых работ и проектов КГ-1 ва ЭГ-2.

На «хорошо» и «отлично» большинство студентов защитили свои проекты - 50%. Мы рассмотрим разработанный автором спецкурс «Педагогические основы ИКТ для будущих учителей», ранее помогавший хорошо читать 100% учащихся. Качество знаний по учебным предметам истории (98,0%) и истории таджикского народа повысилось на 93,0%. Хорошее чтение по предметам «Информатика», «История» было 100%. В целом можно наблюдать проявление высокого уровня знаний и умений студентов в ходе изучения этих предметов и подтверждение итоговых результатов аттестатом зрелости.

Таблица 5. Результаты аттестации окончания выпускников направления Информатика (ЭК-2)

Направ ления подготовки	Кол- во (днев ное)	Оценка							
		Отлично		Хорошо		Удовлетворительно		Неудовлетвори тельно	
		Кол -во	%	Кол -во	%	Кол-во	%	Кол-во	%
Инфор	48	32	6,0	16	0,0	2	5,0	—	—

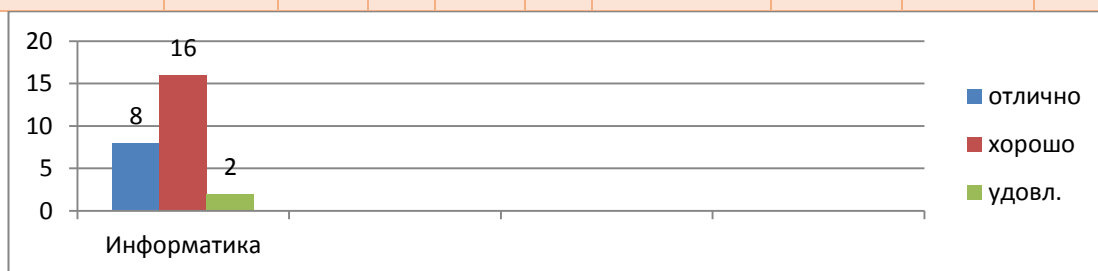

Рисунок 14. Диаграмма результатов аттестации окончания направления Информатики ЭГ-2

Таблица 6. Результат аттестации окончания выпускников направления Истории (КГ-2)

Направление подготовки	Кол-во (дневное)	Оценка							
		Отлично		Хорошо		Удовл.		Неудовл.	
		Кол-во	%	Кол-во	%	Кол-во	%	Кол-во	%
Таърих	30	8	0,0	12	0,0	–	–	–	–

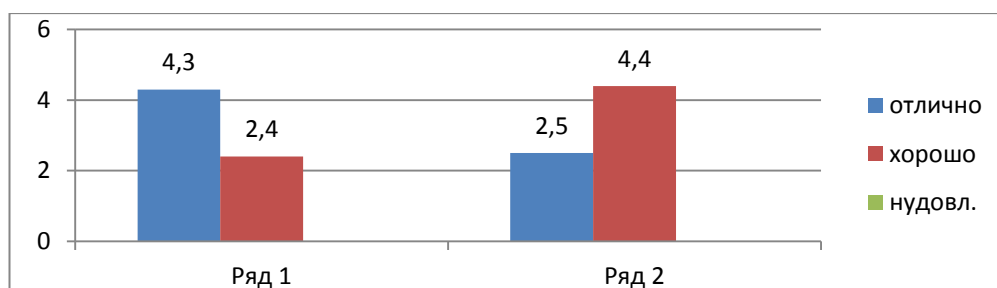

Рисунок 15. Диаграмма результата аттестации окончания выпускников направления Информатики ЭГ-2

Представленные в ЭГ -2 и КГ-2 сравнительный анализ данных, свидетельствует об результативности целенаправленной работы по формированию ИКТ будущих учителей экспериментальной группы. В настоящее время этого результата, на наш взгляд, недостаточно.

Таким образом, результаты сравнительного анализа результатов аттестации выпускников 2018 г. (КН-1) и 2019 г. (ЭГ-2) в области информатики следующие.

Таблица 7. – Результаты сравнительного анализа результатов аттестации выпускников 2013 г. (КГ-1) и 2019 г. (ЭГ-2) в области информатики.

Аттестация окончания	КГ-1		ЭГ-2	
	Кол-во студентов	%	Кол-во студентов	%
отлично	16	59,2	33	66,0
хорошо	11	40,7	15	30,0
удовлетворительно	0	0	2	4,0
Всего	27		50	50

Полученные данные позволили провести сравнительный анализ ИКТ-компетенций выпускников 2018 (КГ-1) и 2019 (ЭГ-2) выпусков.

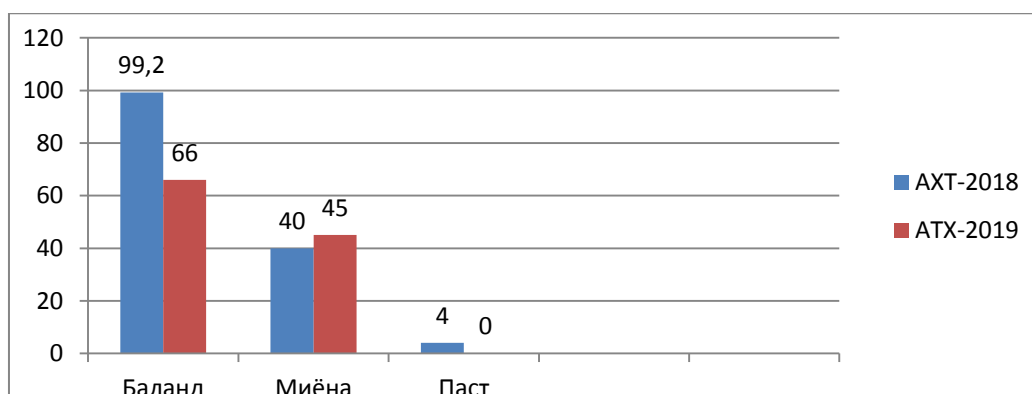

Рисунок 16. Диаграмма сравнительного анализа результатов аттестации выпуска КГ-1 и ЭК-2

Анализ представленных данных показывает, что произошло качественное повышение уровня организованности у студентов ГО, соответственно снизился уровень организованности количества студентов со средним и низким уровнем. С целью подтверждения полученных результатов были проанализированы данные пилотных опросов, проведенных среди членов выпускной аттестационной комиссии по направлению «Информатика» за 2019-2020 гг. Экспертная оценка проводилась отдельно по каждому элементу (мотивационно-ценностному, технологическому, познавательному) по пятибалльной шкале по методике профессора Б.Ф.Файзализода: – «5» - характеристика, качество, четко проявляющее себя устойчивым и постоянным образом; – «4» - характеристика, не всегда ярко себя проявляющее качество, но явно проявляющееся; – «3» - характеристика, качество есть, но проявляется очень слабо; – «2» - особенность, качество очень низкое, практически отсутствует. – «1» - признаков и качеств нет. Данные обрабатывали в программе Microsoft для Windows. Уровень сформированности ИКТ и результаты с учетом разработанных нами показателей выглядят следующим образом (таблица 11).

Таблица 8. Уровень сформированности ИКТ и результаты анализа уровня организованности ИКТ

Результаты анализа уровня организованности ИКТ КГ-1 и ЭК-2		Когнитивный поиск		Профессионально-поисковое	
КГ-1	ЭК-2	КГ-1	ЭК-2	КГ-1	ЭК-2
2,3	0	54,5	32,2	43,4	67,6

При анализе эффективности примененной модели в использовании ИКТ-компетенций будущих учителей выясняется, что у студентов

экспериментальной группы произошли качественные изменения: – большинство студентов проявили склонность к положительному обращению; с большим энтузиазмом выполняли творческие ИКТ-проекты, активно участвовали в интеллектуальных играх; – проявлял открытое доверие к учителю и однокурсникам; – проявленное терпение и коммуникабельность, умение общаться в проблемных ситуациях; – большинство студентов пытались определить целевые стратегии ИКТ-образования; они концентрировались на слабых местах и добивались поставленной цели и определенного результата в ходе выполнения запрограммированных действий. Анализ результатов работы позволяет подтвердить нашу гипотезу. Педагогическая поддержка, направленная на создание особых условий в процессе обучения, будет способствовать развитию ИКТ-компетентности будущих преподавателей учреждений высшего профессионального образования.

Заключение

Катализатором системных изменений является информация, как в области образования, так и в экономике, и в РТ в последние годы идет активный процесс совершенствования образовательного информационного пространства, и это сейчас считается общепризнанным фактом. Многие вузы, в том числе педагогические, где главное место занимает образовательные ИКТ, разрабатывают и реализуют инновационные проекты. Однако, главными признаются задачи, повышающие как информационную компетентность, так и компьютерную грамотность обучающихся в системе непрерывного образования и создание качественно новых информационно-педагогических технологий. Так, следует сфокусировать особое внимание подготовке кадров в сфере образования, систематическому внедрению разработанных и апробированных учебных материалов и методик в образовательных учреждениях всех уровней. В системе подготовки будущих специалистов по формированию готовности к использованию ИКТ в педагогической деятельности данное направление считается характерной чертой современного таджикского ВУЗа.

Подготовка педагогических кадров, а также социальные и государственные потребности изучения предмета по определению наметившуюся и сформировавшуюся тенденцию компетентного отношения позволил научный анализ нормативно-правовой базы современного профессионального педагогического образования. По формированию готовности студентов педагогического вуза к применению ИКТ-образования

на примере студентов историко-правового факультетов КГУ им. А.Рудаки и БГУ им. Насыра Хусрава как тема данного исследования должна быть прослежена и обоснована через ИКТ на современном этапе. Направление развития целевой части и концептуально-программное обоснование подготовки специалистов для сферы образования в исследовании при этом представлено автором как потенциальная предпосылка и правовая основа разработки методической модели;

Опираясь на обширное изучение и анализа научной литературы как главная концепция исследования были определены главные теоретические подходы к определению сущности и структуры и СИ; [3-А]

Определение понятия информационной подготовки студентов обучающегося вуза, при высоком уровне теоретических знаний и практических навыков в области использования ИКТ, способности применять данные знания и навыки в процессе освоения описаны для обеспечения высокого качества образовательного процесса, приведенные главные обучающие программы ВУЗа; [8-А]

Следовательно, результат системы подготовки будущих учителей в отношении ее использования в процессе воспитания и обучения, учитывающий качество интеграции личности в результате приобретения теоретико-методических, методических и практических знаний, а познавательная, мотивационная и эмоционально-произвольная активация студентов имеет; [3-А]

Основным определяющим показателем сформированности этого качества у студентов является динамика изменения их уровня подготовки от репродукции к исследовательской и от нее к творчеству;

На основе изучения широкого круга философской, методической и психолого-педагогической литературы с применением ИКТ структурно-функциональная модель формирования готовности студентов разработана и описана. Включает в себя следующие взаимосвязанные компоненты модель: содержательный, предметный, методологический, процессуальный, технологический, организационный, коррекционно-реализационный нормативно-оценочный. Уровни сформированности информационной подготовки студентов исторического факультета обучающегося вуза описаны (низкий, средний, высокий);

Процессом формирования информационной подготовки будущих выпускников исторического факультета показано, что является непрерывным и нарастающим. При таком подходе необходимо непрерывное изучение студентами всех предметов информационных технологий, предусмотренные в учебных планах историко-правового факультета БГУ им. Насыра Хусрава;

На младших курсах от изучения общетеоретических знаний до создания как можно большего их количества - такая организация учебного процесса позволяет сопровождение метода формирования целесообразных умений и навыков на следующих ступенях обучения. обучение в вузе, позволяет максимально продуктивно развиваться информационной подготовке студентов исторического факультета.

Рекомендации по практическому использованию результатов

Основными условиями, способствующими повышению уровня готовности будущих учителей к использованию ИКТ как средства познания, являются: – организация комплекса методов, форм и средств, обеспечивающих формирование профессиональной подготовки;

– инновационная направленность образования, характеризующаяся сознательной и активной деятельностью обучения, использованием и выработкой новых взглядов на образовательный процесс с помощью ИКТ;

– предполагающий формирование опыта творческой деятельности творческий характер приобретения знаний и умений. [З-А]

Как показало экспериментальное исследование, комбинированное применение изолированных условий, обеспечивает достижение еще более высоких результатов в подготовке будущих учителей истории. Данное действие проявляется в том, что в ходе экспериментальной работы значительно повышается степень подготовленности обучающихся к применению ИКТ в процессе обучения и обучения. Ряд практических рекомендаций, направленных на совершенствование подготовки студентов высших профессиональных учебных заведений можно указать на основании проведенного нами исследования:

– в преподавании всех предметов, в том числе истории учреждений высшего профессионального образования как средства решения конкретных задач необходимо провести работу по применению ИКТ;

– необходимо выполнение по применению ИКТ учебных планов, программ и учебных пособий по педагогике, психологии, специальной методике работы кафедр;

– по основам примененени ИКТ в психологических исследованиях необходимо внедрить новую подготовку преподавателей кафедр высших профессиональных учебных заведений. Позволяют сделать вывод результаты нашей работы о дальнейшем совершенствовании образовательного процесса учреждения высшего профессионального образования в области подготовки будущих педагогов, эффективно использующих ИКТ.

Дальнейшее развитие исследований по данному вопросу может быть продолжено в следующих направлениях, которые мы считаем важными:

- создание предметно-информатического содержания в структуре изучения истории и других предметов;
- в сфере непрерывного образования теоретико-методическое обоснование рационального применения ИКТ; – в научно-исследовательской деятельности применение вычислительной техники;
- с одаренными детьми и тому подобное ИКТ в развитии системы индивидуально-творческого обучения.

**ОСНОВНОЕ СОДЕРЖАНИЕ И РЕЗУЛЬТАТЫ ПРОВЕДЕННОГО
ИССЛЕДОВАНИЯ ОТРАЖЕНЫ В СЛЕДУЮЩИХ ПУБЛИКАЦИЯХ АВТОРА:**

***1. Научные статьи, опубликованные в рецензируемых журналах,
рекомендованных Высшей аттестационной комиссией
при Президенте Республики Таджикистан и ВАК РФ:***

[1-А]. Раҳимова, С. Татбиқи муносибатҳои босалоҳият дар таҷрибаи таҳсилоти ватанӣ [Матн] / С. Раҳимова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (ISSN-2663-5534). – 2022. – С. 88-89. – №1-2 (98).

[2-А]. Раҳимова, С. Теоретические основы информационной компетентности студентов-историков [Текст] / С. Раҳимова // Вестник Таджикского национального университета (ISSN-2074-1847). – 2022. – №7. – С. 273-281.

[3-А]. Раҳимова, С. Амсилаи такмили истифодаи ТИК дар низоми таҳсилоти оли педагогии Чумхурии Тоҷикистон [Матн] / С. Раҳимова // Пайёми Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ (ISSN-2616-5260). – 2022. – №3(28). – С. 000-000..

[4-А]. Раҳимова, С. Масалаҳои рушди босуръати технологияҳои пешрафта дар низоми маориф [Матн] / С. Раҳимова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (ISSN-2663-5534). – 2022. – №1-2 (98).

[5-А]. Раҳимова, С. Махсусиятҳои таълими ҳамгиро дар синфҳои ибтидоӣ [Матн] / С. Раҳимова // Паёми Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав (ISSN-2663-5534). – 2021. – №1/4 (92). – С. 162-164.

б) Научные статьи, опубликованные в других изданиях:

[6-А]. Раҳимова, С., Гулов, Д. Татбиқи функсияҳо дар барномаи MS EXSEL бо истифодабарии забонҳои барноманависӣ [Матн] / Д. Гулов, С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-амалии Чумхуриявай дар мавзӯи «масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» бахшида ба 80-солагии доктори илмҳои физика ва математика, профессор, шодравон Раҳмат Акбаров. – Душанбе, 2019. – С. 236-239.

[7-А]. Раҳимова, С. Истифодаи технологияи иттилоотӣ-иртибооти дар мактабҳои муосир [Матн] / С. Раҳимова // Конференсияи Ҷумҳуриявии илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои мубрами илму маориф дар шароити ҷаҳонишавӣ» Бахшида ба 75-солагии Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ва 30-солагии истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (қисми 1 дар соли 2020). – Кӯлоб, 2020. – С. 258-261.

[8-А]. Раҳимова, С. Истифодаи ТИК дар низоми таҳсилоти олии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С. Раҳимова // Конференсияи умумидонишгоҳии илмӣ-назариявӣ дар мавзӯи «Саҳми профессор Шарипов Ф.Ф. дар рушди технологияи иттилооти дар соҳаи таҳсилоти олии касби Ҷумҳурии Тоҷикистон». – Душанбе, 2021. – С. 262-264.

[9-А]. Раҳимова, С. Татбиқи амсилаи иттилоотонии омӯзгорони ояндаи фанни таърих. Дар низоми таҳсилоти олии касбии Ҷумҳурии Тоҷикистон [Матн] / С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-назариявии ҳайати профессорону омӯзгорон ва донишҷӯён оид ба натиҷагирии корҳои илмӣ таҳқиқоти дар соли 2021 ва вазифаҳо барои соли 2022. Бахшида ба эълонгардидани солҳои 2022-2026 Солҳои рушди саноат. Бистсолаи омӯзиш ва рушди фанҳои табиатшиносӣ, дақиқ ва риёзӣ. – Душанбе, 2022. – С. 131-132.

[10-А]. Раҳимова, С., Холов, А. Мушкилоти рафти таълим дар ҷараёни таълимоти фосолавӣ [Матн] / А. Холов, С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» бахшида ба 80-солагии доктори илмҳои физика математика, профессор, шодравон Раҳмат Акбаров. – Душанбе, 2019. – С. 276-277.

[11-А]. Раҳимова, С., Холов, А. Ташкили корҳои лабораторӣ бо истифода аз таъминоти барномавии анъанавӣ [Матн] / А. Холов, С. Раҳимова // Конференсияи илмӣ-амалии Ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «масъалаҳои мубрами математика дар замони муосир: дурнамо ва ҳали онҳо» бахшида ба 80-солагии доктори илмҳои физика математика, профессор, шодравон Раҳмат Акбаров. Душанбе, 2019. – С. 278-279

Аннотатсияи

диссертатсияи Раҳимова Сарвиноз Назруллоевна “Омодасозии омӯзгорони ояндаи фанни таърих бо истифода аз технологияҳои иттилоотӣ-коммуникатсионӣ” барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 13.00.08 - Назария ва методикаи таҳсилоти олии касбӣ (13.00.08.04 - Назария ва методикаи фанҳои гуманитарӣ)

Калидвожаҳо: омӯзгорони оянда, фанни таърих, технологияи иттилоотӣ-коммуникатсионӣ, сатҳ, дараҷа, информатика, методика, ихтисос, муассисаҳои таълимӣ, моҳият, сифат.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба таҳқиқи ҷанбаҳои хусусиятҳои омодасозии омӯзгорони ояндаи фанни таърих бо истифода аз технологияҳои иттилоотӣ-коммуникатсионӣ бахшида шудааст.

Навгониҳои таҳқиқот дар нуктаҳои зерин ифода ёфтаанд: -Муносибатҳои асосии истифодаи ТИК дар фаъолияти касбии омӯзгорони фанни таърих, истифодаи системаҳои иттилоотӣ худинкишофёбанда; бойгоникунонӣ, нигоҳдорӣ ва ҷустуҷӯи иттилооти касбӣ, таъсири дастаҷамъона тавассути воситаҳои мултимедӣ бобати дарки истифодабарандаи маълумот, шомили соҳаи эҳсосотӣ, тасвирӣ, шунавоӣ ва нақш (образ)-ҳои ҳаракатӣ, амсиласозӣ ва тарроҳии объектҳои воқеӣ ва виртуалӣ (маҷозӣ) муайян ва асоснок карда шуданд. -Моҳият муайян карда шуда, сохтор (омодагии истифодабарӣ, умумипедагогӣ ва махсус) ва мазмуни омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих дар заминаи истифодаи ТИК ба риштаи тасвир қашида шудааст. -Унсурҳои омодагии омӯзгори фанни таърих нисбат ба истифодаи ТИК дар фаъолияти касбии – ҳавасмандӣ (мотиватсионӣ), мафҳуми фаҳмишҳо (когнитивӣ) ва фаъолиятнокӣ ҷудо карда шуда, нишондиҳандаҳои муайян карда шуда ва сатҳи муташаққили унсурҳои омодагӣ ба таври сифатнок тавсиф шуданд. Модели маҷмӯи методҳо, усулҳо ва воситаҳои таълимро дар назар дошта, ба таври мурағаб ва дастаҷамъона истифодаи онҳо ҳалли муваффақонаи вазифаҳои таълим нисбат ба ТИК-и донишҷӯёни факултети таърих таъмин ва пешниҳод карда шудааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот иборат аз он аст, ки ба гардиши раванди маърифатӣ таълимӣ факултети таърихи муассисаи таҳсилоти олии касбӣ курси махсуси аз тарафи муаллиф таъиягардида бо номи «Истифодаи ТИК дар фаъолияти касбии омӯзгори фанни таърих», ки дорои маводи назариявӣ амалӣ, санҷишӣ ва маҷмуи супоришҳои таълимӣ барои донишҷӯён мебошад, ки он самтҳои асосии истифодаи ТИК-ро вобаста ба фаъолияти касбии омӯзгорони фанни таърих дар бар гирифта, имкон медиҳад, ки омодагии омӯзгорони ояндаи фанни таърих тақмил дода шавад.

Аннотация

диссертации Рахимовой Сарвиноз Назруллоевны «Подготовка будущих учителей истории с использованием информационно-коммуникационных технологий» на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.08. – теория и методика профессионального образования (13.00.08.04 – теория и методика гуманитарных наук).

Ключевые слова: будущие учителя, история, информационно-коммуникационные технологии, уровень, степень, информатика, методика, специальность, образовательные учреждения, сущность, качество.

Диссертационное исследование посвящено изучению аспектов и особенностей подготовки будущих учителей истории к использованию информационно-коммуникационных технологий.

Новизна исследования заключается в следующих положениях: -в контексте использования ИКТ описаны сущность, структура (применение, специальная и общая подготовка) и содержание подготовки будущих учителей истории;- в профессиональной деятельности учителей истории главные аспекты применения ИКТ, использование совершенствующихся информационных систем; -подчеркнуты мотивация, познавательная концепция и деятельность как компоненты подготовки учителя истории относительно применение в профессиональной деятельности ИКТ, - определены показатели и установлен уровень организационных компонентов подготовки; - определены и обоснованы общее воздействие средствами мультимедиа на восприятие пользователем информации, в том числе эмоциональных, зрительных, слуховых и движущихся образов, моделирование и проектирование реальных и виртуальных объектов, поиск, архивирование и хранение профессиональной информации; - принимая во внимание всю систему методов, приемов и средств обучения, и применяя их системно и коллективно, обеспечено и предложено успешное решение учебных задач применительно к ИКТ студентов исторического факультета.

Практическая значимость исследования заключается в том, что разработанный автором спецкурс «Использование ИКТ в профессиональной деятельности учителя истории», содержащий теоретические и практические, контрольные и комплексные материалы, разработан автором для учебно-воспитательного процесса исторического факультета, где учебные задания для студентов включают основные направления использования ИКТ, связанные с профессиональной деятельностью учителей истории и позволяющие совершенствовать подготовку будущих учителей истории.

Annotation

of the dissertation of Rakhimova Sarvinoz Nazrulloevna "Preparation of future history teachers for the use of information and communication technologies" for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the specialty 13.00.08. - theory and methodology of professional education (13.00.08.04 – theory and methodology of humanities)

Keywords: future teachers, history, information and communication technologies, level, degree, computer science, methodology, specialty, educational institutions, essence, quality.

The dissertation research is devoted to the study of aspects and features of the preparation of future history teachers for the use of information and communication technologies.

The novelty of the research lies in the following provisions:

-in the context of the use of ICT, the essence, structure (application, special and general training) and the content of the training of future history teachers are described;

-in the professional activity of history teachers, the main aspects of the use of ICT, the use of improving information systems;

-motivation, cognitive concept and activity as components of history teacher training regarding the use of ICT in professional activities are emphasized,

- indicators are determined and the level of organization of training components is established;

-the overall impact of multimedia on the user's perception of information, including emotional, visual, auditory and moving images, modeling and design of real and virtual are determined and justified objects, search, archiving and storage of professional information;

-taking into account the entire system of methods, techniques and means of training, and applying them systematically and collectively, the successful solution of educational tasks in relation to ICT of students of the Faculty of History is provided and proposed.

The practical significance of the research lies in the fact that the special course developed by the author "The use of ICT in the professional activity of a history teacher", containing theoretical and practical, control and complex materials, was developed by the author for the Educational process of the Faculty of History - these are educational tasks for students, including the main directions of the use of ICT related to the professional activities of history teachers and allowing to improve the training of future history teachers.